

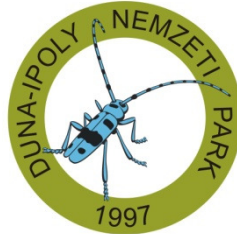
ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

DARÁNYI IGNÁC TERV

A HUDI20033 Móri-árok kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Budapest
2014

Jelen fenntartási terv az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 43/2012. (V. 3.) VM rendeletben foglaltak alapján készült

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

székhely: 1121 Budapest, Költő u. 21.
postacím: 1525 Budapest, Pf.: 86.
Tel: 0036-391-4610 Fax: 0036-200-1168
E-mail: dinpi@dinpi.hu
Web: <http://www.dinpi.hu>

Felelős tervezők

Baranyai Zsolt
Schrett Andrea

Vezető szakértők

Sipos Katalin (természetvédelem)
Csihar László (agrár)

Közreműködő szakértők

Barina Zoltán
Fóti Boglárka Alapítvány
Staudinger István

© Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság 2014

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv.....	3
1. A terület azonosító adatai	4
1.1. Név	4
1.2. Azonosító kód	4
1.3. Kiterjedés	4
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	4
1.5. Érintett települések	4
1.6. Egyéb védetség kategóriák.....	5
1.7. Tervezési és egyéb előírások	5
2. Veszélyeztető tényezők	8
3. Kezelési feladatok meghatározása	13
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	13
3.2. Kezelési javaslatok	13
3.2.1. Élőhelyek kezelése	14
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	51
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	52
3.2.4. Kutatás, monitorozás	55
3.2.5. Mellékletek	57
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében ...	62
3.3.1. Agrártámogatások	63
3.3.2. Pályázatok	65
3.3.3. Egyéb	65
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	65
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	65
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	66
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	69

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Móri-árok kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (a továbbiakban: kJT)
-------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUDI20033
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	684,13 ha
--------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek (a *-gal jelöltek kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípusok)

A Natura 2000 adatlapon szereplő közösségi jelentőségű élőhelyek:

- Szubpannon sztyeppék (6240)*
- Síksági pannon löszgyepek (6250)*
- Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)
- Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230)
- Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0)*

Jelölő értékek javasolt közösségi jelentőségű élőhelyek:

- Kékperjés láprétek meszes, tözeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410)
- Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430)
- Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440)

1.4.2. Jelölő fajok

A Natura 2000 adatlapon szereplő közösségi jelentőségű fajok:

- kiscsészke aszat (*Cirsium brachycephalum*)
- nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Jelölő értékek javasolt közösségi jelentőségű fajok:

- vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)
- sötét hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészetekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Érintett terület (ha)	Település területének érintettsége (%)
FEJÉR MEGYE		
Bodajk	48,7579	1,68
Fehérvárcsurgó	292,8765	9,88
Moha	114,9609	11,62
Mór	93,2938	0,86
Sárkeresztes	94,5010	4,06
Székesfehérvár	39,7418	0,23

1. táblázat: Érintett települések

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
helyi jelentőségű védett természeti terület	Természetvédelmi Terület	Móri-víz és környéke (Mór közigazgatási területén)	44,9236 ha	a Móri-víz és környékének helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánításáról szóló 34/2009. (XII. 17.) sz. önk. rendelet
ex lege védett természeti terület	láp	Dezerta (Moha és Székesfehérvár közigazgatási területén)	10,3827 ha*	a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény
ex lege védett természeti terület	láp	Árki erdő (Mór közigazgatási területén)	10,3499 ha*	a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény
országos ökológiai hálózat övezet	magterület	Bodajk, Fehérvárcsurgó, Moha, Mór, Sárkeresztes és Székesfehérvár közigazgatási területén	629,4393 ha (92,01%)	az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény
országos ökológiai hálózat övezet	ökológiai folyosó	Fehérvárcsurgó, Moha, Mór és Sárkeresztes közigazgatási területén	33,5095 ha (4,9%)	az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény

*A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 26. § (3) bekezdés szerinti hatósági határozatok hiányában hozzávetőleges adat.

2. táblázat: Egyéb védettségi kategóriák

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A Mór belterületétől délre, a város közigazgatási területére eső részek helyi jelentőségű természetvédelmi oltalom alatt állnak. A vonatkozó jogszabály: Mór Város Önkormányzatának 34/2009. (XII.17.) számú Ök. rendelete a Móri-víz és környékének helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánításáról.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Bodajk Város Önkormányzat Képviselő-testületének 8/2010. (IX. 30.) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról (módosította: 8/2013. (VI. 30.) önkormányzati rendelet)
- Bodajk Város Önkormányzat Képviselő-testülete 152/2010. (IX. 28.) határozata Bodajk város településszerkezeti tervéről
- Fehérvárcsurgó Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 11/2004. (IX. 24.) Kt. számú rendelete a Helyi Építési Szabályzatról (módosította: Fehérvárcsurgó Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 1/2009.(II. 2.) számú rendelete)
- Fehérvárcsurgó Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 70/2004. (IX. 22.) Ökt. számú határozata a településszerkezeti tervről (módosította: Fehérvárcsurgó Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 2/2009.(I. 29.) számú határozata)
- Moha Község Képviselő-testületének 10/2006. (IX. 15.) számú rendelete Moha Építési Szabályzatáról (MÉSZ)
- Moha Község Képviselő-testületének 53/2006. (IX. 15.) számú határozata a településszerkezeti tervről
- Mór Város Önkormányzatának 23/2006. (IX. 5.) számú rendelete Mór város helyi építési szabályzatáról (módosította: 21/2011. (VI. 30.) sz., 22/2011. (VI. 30.) sz. és 22/2012. (VII. 27.) önkormányzati rendelet)
- Mór Város Önkormányzatának 76/2006. (VIII. 30.) sz. határozata Mór város településszerkezeti tervéről
- Sárkeresztés Község Önkormányzata 1/2005. (II. 01.) sz. rendelete a helyi építési szabályzatról
- Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 7/2004.(II. 24.) rendelete Székesfehérvár Megyei Jogú Város külterületének, valamint egyes belterületi területszervezésének szabályozási tervéről és helyi építési szabályzatáról (Egységes szerkezetbe foglalva a 4/2006. (III. 23.), a 15/2006. (VI. 26.), a 16/2007. (V. 21.), a 14/2008. (III. 31.), a 22/2008. (VI. 25.), a 27/2008. (IX. 29.), a 36/2008. (X. 31.), a 35/2010. (X. 28.), az 51/2010. (XII. 14.), a 17/2011. (VI. 27.), a 26/2011. (IX. 23.), a 30/2012. (V. 14.), a 68/2012. (XII. 21.), a 8/2013. (II. 15.), az 5/2013. (II. 15.), a 13/2013. (III. 22.), a 10/2013. (II. 28.) és a 16/2013. (IV. 29.) sz. számú módosításokkal)
- Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése 17/2004. (II. 12.) sz. határozata Székesfehérvár Megyei Jogú Város településszerkezeti tervéről (módosítva az 51/2006. (III. 23.), a 4/2008. (II. 14.), a 123/2008. (III. 20.), a 380/2008. (IX. 25.), a 273/2011. (V. 26.), az 562/2011. (IX. 7.), a 231/2012. (V. 11.) és a 736/2012. (XII. 21.) sz. határozatokkal)

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- A terület az erdőterv rendelet előkészítésének, és a körzeti erdőterv készítésének szabályairól szóló 11/2010. (II. 4.) FVM rendelet 1. sz. melléklete alapján a Sári-Bakonyaljai és a Mezőföldi erdőtervezési körzetbe tartozik.
- Jelenleg érvényes terv: Fehérvári erdészeti tervezési körzet (Székesfehérvár) – Fehérvári erdészeti tervezési körzet második erdőterve (érvényes: 2008. január 1. – 2017. december 31., törzskönyvi szám: 32/2008.)

- A Sári-Bakonyaljai erdőtervezési körzet (Mór, Bodajk és Fehérvárcsurgó) esetében átmeneti üzemterv van érvényben 2011 óta, a körzeti erdőtervet a 11/2010. FVM rendelet 2. számú melléklete szerint 2015-ben fogják elkészíteni.
- A Mezőföldi erdőtervezési körzet (Moha, Sárkeresztes és Székesfehérvár) esetében 2007-től érvényes a jelenlegi terv, a körzeti erdőtervet a 11/2010. FVM rendelet 2. számú melléklete szerint 2017-ben fogják elkészíteni.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- Az ALBA-REGIA Vadásztársaság (8082 Gánt, József A. u. 37.) vadgazdálkodási tervének kódszáma: 07-401310-1-4-1 (érvényes: 2007-2017. február 28.)
- A Székesfehérvári Vértes Vadásztársaság (Székesfehérvár) vadgazdálkodási tervének kódszáma: 07-401010-1-4-1 (érvényes: 2007-2017. február 28.)
- A Vajal Vadásztársaság (8060 Mór, Arany János u. 1.) vadgazdálkodási tervének kódszáma: 07-400210-1-4-1 (érvényes: 2007-2017. február 28.)
- A Sárkeresztes és Környéke Földtulajdonosi Közösség (8051 Sárkeresztes, Géza u. 33.) vadgazdálkodási tervének kódszáma: 07-401210-1-3-0 (érvényes: 2007-2017. február 28.)
- A Vadex Mecserpusztai Földtulajdonosi Közösség (8000 Székesfehérvár, Tolnai u. 1.) vadgazdálkodási tervének kódszáma: 07-400310-1-3-0 (érvényes: 2007-2017. február 28.)
- A Magyaralmási Vadásztársaság (8071 Magyaralmás, Petőfi u. 51.) vadgazdálkodási tervének kódszáma: 07-401110-1-4-1 (érvényes: 2007-2017. február 28.)

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Halgazdálkodási tervek nem állnak rendelkezésünkre.

1.7.6. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

- Vízgyűjtő-gazdálkodási terv: 1. 13. Észak-Mezőföld és Keleti-Bakony vízgyűjtő, 2010. április; Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság; Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság (a terv a 2007-2027-ig tartó időszak célkitűzéseit foglalja össze, várható felülvizsgálat éve: 2015.)
- Vízgyűjtő-gazdálkodási terv: 1. 6. Által-ér vízgyűjtő, 2010. április; Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság; Észak-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság (a terv a 2007-2027-ig tartó időszak célkitűzéseit foglalja össze, várható felülvizsgálat éve: 2015.)

1.7.7. Egyéb tervek

- A Nabucco gázvezeték tervezett nyomvonala érinti a kjTT-t – Mórtól délre halad keresztül rajta

1.7.8. Jogerős engedélyek

- Kaszálási és legeltetési engedélyek is érvényben vannak, amelyeket a Közép-Dunántúli Környezet- és Természetvédelmi Felügyelőség adott ki.

2. Veszélyeztető tényezők

Belső veszélyeztető tényezők:

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.01	gazdálkodás intenzívebbé válása	M	20	Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> hoz tartozó mocsárrétjei (6440), kisészkű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>), nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>), vérfühangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), sötét hangyaboglárka (<i>Maculinea nausithous</i>) Hatására az élőhelyek kiterjedése, fajösszetételük változatossága csökken, így a hozzájuk kötődő fajok is eltűnhetnek a területről.
A03	gyepterület kaszálása/vágása	M	30	Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> hoz tartozó mocsárrétjei (6440), Sík- és dombvidéki kaszálóréttek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), Mészkevelő üde láp- és sásrétek (7230), nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>), vérfühangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), sötét hangyaboglárka (<i>Maculinea nausithous</i>) A gyakran természetvédelmi szempontból kedvezőtlen időpontban történő kaszálás az élőhelyek fajösszetételét homogenizálja, egyes fajok szaporodását megakadályozza. Leginkább a rosszul megválasztott időpont veszélyeztet.
A04.01.	intenzív legeltetés	H	10	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>) (6410), Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> hoz tartozó mocsárrétjei (6440) Juhval és szarvasmarhával. A túllegeltetés hatására megindul a terület gyomosodása, és degradációja.
A08	trágyázás	H	5	Sík- és dombvidéki kaszálóréttek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510) Hígrágya-kihordás Moha külterületén (Moha 052/3 hrsz.). A tápanyagok és a vegyszerek, megbontják a gyepek egyensúlyát, így degradálódik az élőhely.
B01.02	beerdősítés / fásítás idegenhonos fajokkal	H	10	Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> hoz tartozó mocsárrétjei (6440)

				Spontán erdőszűlés van, főleg a Pusztavámhoz közel eső részen (akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>), zöldjuhar (<i>Acer negundo</i>), gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>), nyugati ostorfa (<i>Celtis occidentalis</i>)), illetve Fehérvárurgónál és Székesfehérvárnál (ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>)). Az élőhelyeket teljesen átalakítja, megszűnésükhöz vezet, a fajok az élőhely átalakulásával eltűnnek.
B02.02	nevelő vágások és egyéb tisztítások	H	5	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0)* Az égerest tarvágással kezelik, valamint kihordják a száradt és holtfát az erdőből. Előbbi az élőhelyet teszi tönkre, utóbbi pedig a holtfához kapcsolódó fajok létfeltételeit szünteti meg.
D01.01	ösvények, burkolatlan utak, bicikliutak	M	5	Kékperjés lárprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>) (6410), Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrophil magaskórós szegélytársulásai (6430), Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> hoz tartozó mocsárrétjei (6440) Nincsenek ingatlannyilvántartás-szerinti utak, csak kijárták azokat, ez a gyepeket rongálja. A megnövekedett emberi jelenlét fokozott taposással és zavarással jár.
D02.01.01	villany és telefon légkábel	M	5	Sík- és dombvidéki kaszálórét (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0)* 120 kV-os és 400 kV-os vezetékek. A karbantartási munkálatok taposással, cserjeirtással, nyomvonalváltás esetén gyepfeltöréssel járnak.
D02.02	csővezetékek	L	5	Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> hoz tartozó mocsárrétjei (6440), Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0)* Jelenleg is meglévő vízvezeték és potenciálisan a tervezett Nabucco gázvezeték – Mór közelében keresztezi a kJT-t. A felújításhoz, karbantartáshoz kapcsolódó taposás a terület zavarásával jár.
F02.03.02	horgászat	M	10	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0)*

				A Gaján és a fehérvárcsurgói halastavak egy részén. A bevetés miatt az eutrofizáció felgyorsul, valamint a kapcsolódó taposás a terület zavarásával jár.
F03.01.01	vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	5	Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> hoz tartozó mocsárrétjei (6440), Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230), Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0)* Főleg a Pusztavámhoz közeli területegységen okoz problémát, itt szóróhely, ezen kívül Bodajk 0227/3 hrsz. földrészleten vadföld. Elsősorban a vaddisznók (<i>Sus scrofa</i>) túrásukkal visszavetik a növényzet felújulását, megakadályozzák a természetes erdőfelújítást, illetve a gyepetakarót felsértik.
H01.03	egyéb pontszerű felszíni vízszennyezés	M	10	Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> hoz tartozó mocsárrétjei (6440) Szennyvíztisztítók a kJT-n, illetve a határon (Bodajk 0220/1 és 0222/2 hrsz., Fehérvárcsurgó 192/32 és 192/4 hrsz., Sárkeresztes 129/4 hrsz.).
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	50	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>) (6410), Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó színtek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> hoz tartozó mocsárrétjei (6440), Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230), Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0)* A területen terjedő idegenhonos növényfajok: aranyvessző-fajok (<i>Solidago ssp.</i>), ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>), parlagnyír (<i>Ambrosia artemisiifolia</i>), zöldjuhar (<i>Acer negundo</i>), japán keserűfű (<i>Reynoutria japonica</i>), kevés akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>), gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>), nyugati ostorfa (<i>Celtis occidentalis</i>), süntök (<i>Echinocystis lobata</i>), betyárkóró (<i>Coryza canadensis</i>) A területen terjedő idegenhonos állatfajok: ezüst kárász (<i>Carassius auratus gibelio</i>), kínai razbóra (<i>Pseudorasbora parva</i>) Az élőhelyeket teljesen átalakítja, megszűnésükhöz vezet, a fajok az

				élőhely átalakulásával eltűnnek.
J02.03	csatornázás és vízelvezetés	M	100	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>) (6410), Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> hoz tartozó mocsárrétjei (6440), Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0)*, kifestéskü aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>), nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), vérfű-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), sötét hangyaboglárka (<i>Maculinea nausithous</i>) A Gaja-patak és a Móri-víz csatornázása, drénezés. Az élőhelyek fajösszetétele átalakul, a vízhez kötődő élőhelyek és fajok eltűnnek a területről.
J02.10	vízi és parti vegetáció kezelése csatornázási célokból	M	10	Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430) A Gaja-patak és a Móri-víz csatornázása Az élőhelyek fajösszetétele átalakul, a vízhez kötődő élőhelyek és fajok eltűnnek a területről.

3. táblázat: Belső veszélyeztető tényezők

Kívülről ható veszélyeztető tényezők:

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	M	10	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>) (6410), Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), <i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440), Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510) Az élőhelyeket teljesen átalakítja, megszűnésükhöz vezet, a fajok az élőhely átalakulásával eltűnnek.
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	L	50	Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> hoz tartozó mocsárrétjei (6440), Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion</i>

				<p><i>albae</i> (91E0)*, vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) A szántókon intenzív vegyszerhasználat és a bemosódás is gond. Bemósódnak a tápanyagok és a vegyszerek, megbontják a gyepek egyensúlyát, így degradálódik az élőhely.</p>
K01.03	kiszáradás	M	10	<p>Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>) (6410), Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó színtek hidrofil magaskörös szegélytársulásai (6430), Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>hoz tartozó mocsárrétjei (6440), Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230), Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) (91E0)*, kisészkü aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>), nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), vérfühangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), sötét hangyaboglárka (<i>Maculinea nausithous</i>) Az élőhelyek fajösszetétele átalakul, a vízhez kötődő élőhelyek és fajok eltűnnek a területről.</p>

4. táblázat: Kívülről ható veszélyeztető tényezők

Jövőben ható, potenciális veszélyeztető tényezők:

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
D01.02.	autópályák, autótutak, fő és mellékutak	L	5	<p>Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>hoz tartozó mocsárrétjei (6440). A 81-es számú főút tervezett négy-sávossítása, bővítése esetén az építési munkálatok, valamint az úttest burkolata az élőhely megszűnéséhez vezethet, a fajok az élőhely megszűnésével eltűnnek.</p>

5. táblázat: Jövőben ható, potenciális veszélyeztető tényezők

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Rendeltetés:

A terület elsődleges és stratégiai jellegű rendeltetése, hogy őrizze meg a valamikor általánosságban jellemző társulások mára fragmentálódva megmaradt elemeit, az ott található jelölő növény- és állatfajokat, valamint azok élőhelyeit.

Célkitűzés:

A területen cél a mezofil gyeptípusok (Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410), Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétei (6440) Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510), Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230), magaskórósok (Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430)), a száraz gyeptípus (Pannon homoki gyepek (6260)*) és az őshonos fafajú erdei élőhelyek (Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0)*), valamint az azokhoz kötődő fajkészlet minél nagyobb változatosságú megőrzése.

- A vízhez kötődő élőhelytípusok megőrzésének eszköze a vízellátottság aktív javítása és a belső fragmentáltság felszámolása. A jelölő faj vöröshasú unka (*Bombina bombina*) megőrzése érdekében a vízellátás szabályozása, biztosítása elengedhetetlen.
- A gyeptípusok megőrzésének előfeltétele a célállapotként meghatározott élőhelymintázat cserje-visszaszorítással történő aktív helyreállítása.
- A természetvédelmi kezelés a területen szétválaszthatatlanul fonódik össze a fenntartható tájhasználattal (elsősorban a gyepgazdálkodással), amely az értékes élőhelyek mintázatának stabilizálását is jelenti. A kaszálási/legeltetési rendszer kialakítása elsősorban a túlhasználat, kisebb mértékben az alulhasználat megszüntetése érdekében szükséges. A megfelelő használat a jelölő faj nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) és a jelölőnek javasolt hangyaboglárka-fajok (vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) és sötét hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*)) fennmaradása és populációjának növekedése érdekében szintén kulcsfontosságú.
- Erdők esetében az őshonos fajokra alapuló folyamatos erdőkép melletti természeti folyamatokra alapozott erdőgazdálkodás valósítandó meg. Cél a vízfolyásokat kísérő ligeterdők megőrzése.
- Az inváziós idegenhonos fajok (ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), zöldjuhar (*Acer negundo*), japán keserűfű (*Reynoutria japonica*), aranyvessző-fajok (*Solidago ssp.*), parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), süntök (*Echinocystis lobata*), betyárkóró (*Conyza canadensis*), ezüst kárász (*Carassius auratus gibelio*) és kínai razbóra (*Pseudorasbora parva*)) terjedésének megállítása, lehetőség szerint minél teljesebb körű eltávolítása a jelölő élőhelyek fajkészletének megőrzése érdekében fontos cél.

3.2. Kezelési javaslatok

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján

javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A területen a kaszálás és a legeltetés időpontjának és intenzitásának meghatározása és betartatása mellett a vízvisszatartás a legfontosabb feladat. A kaszálókon (és legelőkön) a cserjésedés megakadályozása/visszaszorítása és az inváziós fajok terjedésének visszaszorítása szintén lényeges feladat. Alapvetően a kaszálás és a legeltetés volna a legmegfelelőbb fenntartási mód. A vadföld és a vadetető megszüntetése (helyesebben a Natura 2000 területeken kívülre történő áthelyezése engedélyeztetni kellene a vadászati és vadgazdálkodási létesítményeket, akkor a rossz helyen levőket meg lehetne szüntetni) szintén kívánatos.

A terület kezelésére vonatkozó javaslatokat a gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok tárgyalásával kezdjük, utána következnek a gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok.

A gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatokhoz tartoznak a beruházásokat, fejlesztéseket, területrendezést, vállalkozásokat, illetve az ipari tevékenységeket és turizmust érintő, az adott területre aktuálisan vonatkozó elvek, előírások, valamint a kritikus pontok beazonosítása.

Ezután következik az egyes kezelési egységek részletes jellemzése, amit kezelési egységenként a hozzájuk tartozó előírás-javaslatok, valamint vadgazdálkodási és élőhelyrekonstrukciós javaslatok felsorolása követ. **Kezelési egységnek** azt a funkcionálisan egybe tartozó csoportot nevezzük, ami azonos kezelést igénylő élőhelyeket foglal magában, az előírt kezelések betartása által biztosítva a területen található jelölő értékek (fajok és/vagy élőhelyek) megőrzését. Az azonos kezelési egységbe tartozó élőhelyek különböző élőhelytípusba is tartozhatnak, és elhelyezkedésük pontszerű, egymástól távoli is lehet; a hangsúly azon van, hogy kezelés szempontjából azonos igényűek.

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

- A célkitűzésekkel ellentétes beépítések nem javasoltak., azonban ha a területen történő legeltetéshez szükséges állattartáshoz, vagy a természeti értékek bemutatásához kapcsolódóan van rá szükség, akkor megengedhető.
- Ipaterület és bányatelek kijelölése a területen nem javasolt.
- Az illegális hulladéklerakások megszüntetése javasolt.
- A területen több helyen is előfordul elszántás – a valós állapot nem egyezik az ingatlan-nyilvántartással. Fontos volna a területen az ingatlan-nyilvántartás szerinti állapot, illetve az elszántott területeken a gyepek helyreállítása, ezáltal a gyepek élőhelyek – köztük jelölő élőhelytípusok – aránya nőne a kJT-n.

Gazdálkodáshoz köthető javaslatok

A terület legnagyobb részét gyepterületek, halastavak, nádasok és erdőfoltok alkotják, valamint kevés szántóterület is megjelenik. A gyepeket jelenleg szinte mindenütt kaszálással hasznosítják, azonban magaskórósok kivételével az élőhelyek szempontjából a szolid, szarvasmarhával történő legeltetés volna az ideális.

Az egyes kezelési egységekhez kötődő élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok közül a jelenleg szabályosan, az ingatlan-nyilvántartásnak is megfelelően szántóként művelt szántóterületek visszagyepesítésére, valamint az idegenhonos erdőállományok őshonos fafajává történő szerkezetátalakítására vonatkozó javaslatok minden esetben kizárólag gazdálkodói szándékkal összhangban valósítandók meg.

Kezelési egységek:

A tervekészítés során a teljes kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területre készült ÁNÉR alapú élőhelytérkép. A kezelési egységek lehatárolása alapvetően élőhelyek alapján történt, figyelembe véve a jelenlegi és várható jövőbeni gazdálkodási lehetőségeket. Az alábbi kezelési egységeket határoltuk le:

1. KE1: Pusztavám felé eső területegység gyepjei
2. KE2: Mór-Bodajki területegység
3. KE3: Fehérvárcsurgói legelő
4. KE4: Mocsárréti kaszálók
5. KE5: Fehérvárcsurgói kaszáló
6. KE6: Halastavak
7. KE7: Székesfehérvári degradált területek
8. KE8: Nádasok
9. KE9: Erdők
10. KE10: Szántók
11. KE11: Vízfolyások, csatornák mente
12. KE12: Pufferterület

1. Kezelési egység kódja, neve:

KE1: Pusztavám felé eső területegység gyepjei

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe tartozik a Mór közigazgatási területén található, de Pusztavám községhez közel fekvő, nagyjából háromszög alakú területegység azon része, amelyet nem erdőterületek borítanak. A kezelési egység területén található egy kisebb kiterjedésű szántóterület.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett élőhelytípusok:

- ÁNÉR-kód: B1a – Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
- B1b – Úszólápok, tőzeges nádasok és télisásosok
- B5 – Nem zsombékoló magassásrétek
- D1 – Meszes láprétek, rétlápok (*Caricion davalliana*)
- D2 – Kékperjés rétek
- D6 – Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet
- D34 – Mocsárrétek
- E1 – Franciaperjés rétek
- H5b – Homoki sztyeprétek
- OB – Jellegtelen üde gyeppek
- OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyeppek

- OD – Lágyszárú özönfajok állományai
 OF – Magaskórós ruderális gyomnövényzet
 P2a – Üde és nedves cserjések
 P2b – Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
 T1 – Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
- Natura 2000 élőhelytípus:
 - Pannon homoki gyeppek (6260)*
 - Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410)
 - Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430)
 - Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440)
 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)
 - Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230)

Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok:

Ezek a részeken az enyhe, szarvasmarhával történő legeltetés volna a kívánatos, amennyiben erre nincs lehetőség, akkor az évi egyszeri, a tavasszal vízben nem álló területeken korai, a tavasszal vízborította területeken késő őszi kaszálás javasolt. A területre eső kis kiterjedésű szántóterületen visszagyepesítés javasolt.

- A gyepterületeken megjelenő nádas foltok visszaszorítása javasolt, elsősorban extenzív legeltetéssel.
- Téli legeltetés a területen nem javasolt.

Vadgazdálkodás:

- Vadgazdálkodási szempontból a legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, valamint a tájidegen vadaknak a területről történő eltávolítása. Ez különösen a kezelési egységben található gyepes jelölő élőhelyek védelme érdekében fontos (a vaddisznó (*Sus scrofa*) a túrással sokszor károsítja ezeket).

A kezelési egységben magaslesek elhelyezhetők, szórót, szórt azonban nem javasolt elhelyezni. Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és meglévő zárt téri vadtartás nem megengedett. Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni kell.

- A kezelési egységben található vizes élőhelyek környezetében kizárólag acélsörét használata javasolt, valamint fokozottan védett faj megjelenése esetén a vízivadászat időbeli és térbeli korlátozása javasolt.

Vízgazdálkodás:

- A kezelési egységet nyugatról határoló Által-éren tározótó kialakítása nem javasolt.
- A vízhez kötődő jelölő élőhelyek vízellátottságának biztosítása szükséges, a területről a vízvezetés nem javasolt.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások:

Natura 2000 kijelölés alatt álló gyepterületek esetében az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet, valamint a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartani.

A vízfolyás menti területeken a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 83/2014. (III. 14.) Kormányrendelet előírásait kell alkalmazni.

A szántóterületeken egységesen alkalmazandók a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény rendelkezései.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

A kezelési egység gyepes, illetve szántóterületére külön kezelési előírás-javaslatokat fogalmaztunk meg.

Kód	A kezelési egység gyepjeire vonatkozó előírás javaslatok
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY24	A gyepok természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos-véleménye alapján történhet.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
GY28	A gyepok cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábón állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni.
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.
GY53	Villanypásztor használat esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 5-ha-nál.
GY64	Kaszáló sarjülegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY71	Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges. <i>Megjegyzés: A kaszálást lehetőleg május végén – június elején, legkésőbb június 15-ig végezzék (a jelölő faj vérfű-hangyaboglárka (Maculinea teleius) életciklusa indokolja).</i>
GY78	Kaszálás október 1. után lehetséges. <i>Megjegyzés: a tavasszal vízborította területeken, a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve.</i>
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.

GY80	A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.
GY94	10-15% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY99	A kaszálatlan területet évente más helyen kell kialakítani.
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

Kód	A kezelési egység szántóterületére vonatkozó előírás javaslatok
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ09	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.
SZ11	Szalma, széna: szalma-, széna depóniát és bálát (különösen a felszíni vizektől mért 200 m távolságon belül és ártéren) a területről 30 napon belül le kell hordani.
SZ14	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ17	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
SZ20	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ25	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
SZ27	Vegyszer gyomirtás tilos, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést.
SZ37	Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.
SZ42	Szemes kukorica, napraforgó, kertészeti kultúra, rizs, dohány, szudánifű termesztése nem megengedett.
SZ43	Fás szárú és lágú szárú energetikai ültetvény telepítése tilos.
SZ44	Fóliasátras és üvegházás termesztés tilos.
SZ45	Öntözés tilos.
SZ46	Melioráció tilos.
SZ48	Drénezés tilos.
SZ49	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.
SZ52	Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel.
SZ53	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.
SZ54	Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ55	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.
SZ60	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad

	felhasználni.
SZ63	Tájjidegen fűmagkeverékekkel történő vetés tilos.

6. táblázat: A KEI kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Amennyiben mutatkozik rá gazdálkodói szándék, a szántóterület visszagyepesítése természetvédelmi szempontból javasolt. A visszagyepesítés után hosszú távon a kezelési egységben a jelenlegi szántóterület mellett megtalálható Pannon homoki gyepek (6260)* jelölő élőhely kialakulása várható.

- Visszagyepesítéskor javasolt a szénaráhordás módszerét alkalmazni: a környéken, termésérés előtt pár nappal gyűjtött szénát a gyepesítendő területre rá kell hordani. A megérő és kipergő magvak csírázni tudnak, a területen maradó széna pedig árnyékoló hatása révén véd a gyomosodástól.

Az idegenhonos inváziós fajok (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), zöldjuhar (*Acer negundo*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), aranyvessző-fajok (*Solidago ssp.*), süntök (*Echinocystis lobata*), betyárkóró (*Conyza canadensis*)) megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni.

A vízhez kötődő jelölő élőhelyek fennmaradása érdekében az Által-ér érintett szakaszán vízszabályozó műtárgy kialakítása javasolt.

Kezelési javaslatok indoklása

Az előírások betartása ideális feltételeket teremt a jelölő élőhelyek (Pannon homoki gyepek (6260)*, Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510) és Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230)) fennmaradása, illetve kiterjedésének megőrzése érdekében. A láprét sérülékenysége miatt évente és évszakonként is eltérhet a legeltethető állatszám (ez függ a vízviszonyoktól és a növényzet aktuális állapotától), ezért szükséges a nemzeti park igazgatósággal folyamatosan egyeztetni a legeltethető állatlétszámot. Az ideális kezelés az extenzív legeltetés, szükség esetén őszi tisztító kaszálással kombinálva. A korai és a kései kaszálás helyeit és időpontjait a jelölő és jelölőnek javasolt lepkefajok (nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), sötét hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*)) védelme érdekében a nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. Az inváziós fajok terjedése a jelölő élőhelyek degradálását, megsemmisülését okozhatná. A jelölő élőhelyek kiterjedése az intézkedések által nem csökken. A különböző vegyszerhasználati korlátozás-javaslatok a környező jelölő gyepek védelmében fontosak, ugyanis a bemosódó műtrágyák, illetve vegyszerek károsítják a gyepeket, gyomosodás indul meg, illetve ezáltal könnyebben megtelepednek az inváziós növényfajok. Hosszú távon a KJT-n található szántóterületek visszagyepesítése az egykor ott feltehetően megtalálható jelölő élőhelyek újbóli megjelenését segíti elő. A túltartott vadállomány taposásával, túráásával a jelölő élőhelyet károsíthatja, ezért szükséges a megfelelő szinten tartása. A vadat vonzó létesítmények lokálisan gyomosító hatásúak, ezért elhelyezésük nem javasolt.

2. *Kezelési egység kódja, neve:*
KE2: Mór-Bodajki terület egység

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe a Mór közigazgatási területének déli részén, valamint a Bodajk közigazgatási területének északi részén, a Mór-Bodajki vízfolyás mentén elhelyezkedő terület egység tartozik. Ezt a részt jelenleg főként kaszálják. A kezelési egység területén több helyen elszántásból eredő szántóterületek találhatók.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett élőhelytípusok:

- ÁNÉR-kód: B1a – Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
- B2 – Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet
- B5 – Nem zsombékoló magassárrétek
- D6 – Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet
- D34 – Mocsárrétek
- E1 – Franciaperjés rétek
- OB – Jellegtelen üde gyepek
- OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
- OD – Lágyszárú özönfajok állományai
- OF – Magaskórós ruderalis gyomnövényzet
- P1a – Őshonos fafajú fiatalosok
- P2a – Üde és nedves cserjések
- P2b – Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
- T1 – Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
- Natura 2000 élőhelytípus:
 - Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430)
 - Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440)
 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)

Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok:

Az ideális kezelés az enyhe, szarvasmarhával történő legeltetés volna, amennyiben erre nincs lehetőség, javasolt az évi kétszeri kaszálás. A kezelési egységben található, elszántásokból eredő szántóterületeket javasolt visszagyepesíteni.

- A gyepterületeken megjelenő nádas foltok eltávolítása, gyepképzés javasolt.
- Téli legeltetés a területen nem javasolt.

Vadgazdálkodás:

- Vadgazdálkodási szempontból a legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, valamint a tájidegen vadaknak a területről történő eltávolítása. Ez különösen a kezelési egységben található gyepes jelölő élőhelyek védelme érdekében fontos (a vaddisznó (*Sus scrofa*) a tőrassal sokszor károsítja ezeket).

A kezelési egységben magaslesek elhelyezhetők, szórót, sózót azonban nem javasolt elhelyezni. Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és meglévő zárt téri vadtartás nem megengedett. Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni kell.

- A kezelési egységben található vizes élőhelyek környezetében kizárólag acélsörét használata javasolt, valamint fokozottan védett faj megjelenése esetén a vízivad vadászat időbeli és térbeli korlátozása javasolt.

Vízgazdálkodás:

- A kezelési egységen keresztülhaladó Mór-Bodajki-vízfolyáson tározótó kialakítása nem javasolt.
- A vízhez kötődő jelölő élőhelyek vízellátottságának biztosítása szükséges, a területről a vízvezetés nem javasolt.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások:

Natura 2000 kijelölés alatt álló gyepterületek esetében az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet, valamint a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartani.

A vízfolyás mentén a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 83/2014. (III. 14.) Kormányrendelet előírásait kell alkalmazni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	A kezelési egységre vonatkozó előírás javaslatok
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos-véleménye alapján történhet.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni.
GY42	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 állategység/ha.

GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.
GY53	Villanypásztor használat esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 5-ha-nál.
GY64	Kaszáló sarjülegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY71	Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges. <i>Megjegyzés: Az első kaszálást lehetőleg május végén – június elején, legkésőbb június 15-ig végezzék (a jelölt faj vérfű-hangyaboglárka (Maculinea teleius) életciklusa indokolja).</i>
GY78	Kaszálás október 1. után lehetséges. <i>Megjegyzés: A második kaszálást lehetőleg október 1. után végezzék (a jelölt faj vérfű-hangyaboglárka (Maculinea teleius) életciklusa indokolja).</i>
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY82	A gyepterület évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni.
GY94	10-15% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY99	A kaszátlan területet évente más helyen kell kialakítani.
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
VA03	A területen szóró, vadetető, szóó nem létesíthető.

Kód	A kezelési egység elszántásból eredő szántóterületeire vonatkozó előírás javaslatok
SZ51	Szántó vizes élőhelyé alakítása spontán gyepesedéssel.
SZ52	Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel.
SZ53	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.
SZ54	Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ55	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.
SZ60	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ63	Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.

7. táblázat: A KE2 kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

- Az elszántással kialakult, jogszerűtlenül szántóként hasznosított területek esetében természetvédelmi szempontból a visszagyepesítés akár hatósági eszközökkel is javasolt. A visszagyepesítéshez javasolt módszer a szénaráhordás: a környéken, termésérés előtt pár nappal gyűjtött szénát a gyepesítendő területre rá kell hordani. A megérő és kipergő magvak csírázni tudnak, a területen maradó széna pedig árnyékoló hatása révén véd a gyomosodástól.

Az idegenhonos inváziós fajok (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), zöldjuhar (*Acer negundo*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), aranyvessző-fajok (*Solidago ssp.*), japán keserűfű (*Reynoutria japonica*), süntök (*Echinocystis lobata*), betyárkóró (*Coryza canadensis*)) megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni.

A kezelési egységen végighaladó Mór-Bodajki-vízfolyás területén az idegenhonos halfajok (ezüst kárász (*Carassius auratus gibelio*) és kínai razbóra (*Pseudorasbora*

parva) állományának csökkentése is szükséges, bár ennek kidolgozott módszertana jelenleg nincs.

A természetes vízjárás utánzása érdekében megfelelő vízszabályozó műtárgyak kiépítése javasolt.

Kezelési javaslatok indoklása

Az előírások betartása ideális feltételeket teremt a jelölő élőhelyek (Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétei (6440), Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510) fennmaradása, illetve kiterjedésének megőrzése érdekében. A meghatározott legelő állategység biztosítja a gyepek megfelelő állapotát, mind az alul-, mind a túllegeltetést kizárja. Az ideális kezelés a legeltetés, szükség esetén őszi tisztító kaszálással kombinálva. A korai és a kései kaszálás helyeit és időpontjait a jelölő és jelölőnek javasolt lepkefajok (nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), sötét hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*)) védelme érdekében a nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. Az inváziós fajok terjedése a jelölő élőhelyek degradálását, megsemmisülését okozhatná. A jelölő élőhelyek kiterjedése az intézkedések által nem csökken, az illegálisan szántóként művelt területek visszagyepesítésével akár növekedhet is. A túltartott vadállomány taposásával, túrásával a jelölő élőhelyet károsíthatja, ezért szükséges a megfelelő szinten tartása. A vadat vonzó létesítmények lokálisan gyomosító hatásúak, ezért elhelyezésük nem javasolt.

3. *Kezelési egység kódja, neve:*

KE3: Fehérvárcturgói legelő

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe a Fehérvárcturgótól északra elhelyezkedő, jelenleg is szarvasmarhával és lóval legeltetett terület egység tartozik.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett élőhelytípusok:

- ÁNÉR-kód: B1a – Nem tűzkepző nádasok, gyékényesek és tavikákások
D34 – Mocsárrétek
P2b – Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
T1 – Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
- Natura 2000 élőhelytípus: - Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétei (6440)

Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok:

A legeltetés további fenntartása javasolt, mivel azonban a gyepterület szélében nagy mennyiségben megtalálható a területen jelölő közösségi jelentőségű lepkefaj, a vérfű-hangyaboglárka tápnövénye, az orvosi vérfű (*Sanguisorba officinalis*), a területet javasolt két részre osztani és az egyik felét június 30-ig legeltetni, majd a másik részt június 30. után. Ezeket a részeket évente javasolt cserélni.

A kezelési egységben található, elszántásokból eredő szántóterületeket javasolt visszagyepesíteni.

Vadgazdálkodás:

- Vadgazdálkodási szempontból a legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, valamint a tájidegen vadaknak a területről történő eltávolítása. Ez különösen a kezelési egységben található gyepes jelölő élőhelyek védelme érdekében fontos (a vaddisznó (*Sus scrofa*) a túrással sokszor károsítja ezeket).
A kezelési egységben magaslesek elhelyezhetők, szórót, sózót azonban nem javasolt elhelyezni. Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és meglévő zárt téri vadtartás nem megengedett. Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni kell.
- A kezelési egységben található vizes élőhelyek környezetében kizárólag acélsörét használata javasolt, valamint fokozottan védett faj megjelenése esetén a vízivad- vadászat időbeli és térbeli korlátozása javasolt.

Vízgazdálkodás:

- A vízhez kötődő jelölő élőhelyek vízellátottságának biztosítása szükséges, a területről a vízvezetés nem javasolt.

*Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok***a) Kötelezően betartandó előírások:**

Natura 2000 kijelölés alatt álló gyepterületek esetében az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet, valamint a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartani.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	A kezelési egységre vonatkozó előírás javaslatok
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztítókaszályással történő hasznosítás.
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos-véleménye alapján történhet.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábön állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is

	alkalmazó munkát fajtától függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni.
GY42	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 állategység/ha.
GY53	Villanypásztor használat esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 5-ha-nál.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY70	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
GY104	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY110	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1.
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
VA03	A területen szóró, vadetető, szóó nem létesíthető.

Kód	A kezelési egység elszántásból eredő szántóterületeire vonatkozó előírás javaslatok
SZ52	Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel.
SZ53	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.
SZ54	Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ55	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.
SZ60	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ63	Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.

8. táblázat: A KE3 kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az elszántással kialakult, jogszerűtlenül szántóként hasznosított területek esetében természetvédelmi szempontból a visszagyepesítés akár hatósági eszközökkel is javasolt.

- A visszagyepesítéshez javasolt módszer a szénaráhordás: a környéken, termésérés előtt pár nappal gyűjtött szénát a gyepesítendő területre rá kell hordani. A megérő és kipergő magvak csírázni tudnak, a területen maradó széna pedig árnyékoló hatása révén véd a gyomosodástól.

Az idegenhonos inváziós fajok (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), zöldjuhar (*Acer negundo*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), aranyvessző-fajok (*Solidago ssp.*), japán keserűfű (*Reynoutria japonica*), süntök (*Echinocystis lobata*), betyárkóró (*Conyza canadensis*)) megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni.

Kezelési javaslatok indoklása

Az előírások betartása ideális feltételeket teremt a jelölő élőhely (Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440)) fennmaradása, illetve kiterjedésének megőrzése érdekében. A meghatározott legelő állategység, valamint a kezelési egység két részre osztása biztosítja a gyep megfelelő állapotát, a jelölő hangyaboglárfajok (*Maculinea ssp.*) populációjának megtelepedését, mind az alul-, mind a túllegeltetést kizárja. Az ideális kezelés a legeltetés, szükség esetén őszi tisztító kaszálással kombinálva. Az inváziós fajok terjedése a jelölő élőhelyek degradálását, megsemmisülését okozhatná. A jelölő élőhelyek kiterjedése az intézkedések által nem csökken, az illegálisan szántóként művelt területek visszagyepesítésével akár növekedhet is. A túltartott vadállomány taposásával, túrásával a jelölő élőhelyet károsíthatja, ezért szükséges a megfelelő szinten

tartása. A vadat vonzó létesítmények lokálisan gyomosító hatásúak, ezért elhelyezésük nem javasolt.

4. Kezelési egység kódja, neve:

KE4: Mocsárréti kaszálók

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe a főként Fehérvár-surgó, valamint Moha és Sárkeresztes határában található területegységek tartoznak. Ezek főként mocsárréteken fekszenek, többségüket jelenleg is kaszálással hasznosítják.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett élőhelytípusok:

- ÁNÉR-kód: B1a – Nem tűzégképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
- B5 – Nem zsombékoló magassárrétek
- D34 – Mocsárrétek
- E1 – Franciaperjés rétek
- OB – Jellegtelen üde gyepek
- OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
- OD – Lágyszárú özönfajok állományai
- OF – Magaskórós ruderalis gyomnövényzet
- P2b – Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
- T1 – Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
- Natura 2000 élőhelytípus: - Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440)
- Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)

Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok:

Természetvédelmi szempontból továbbra is elfogadható az évi kétszeri kaszálás, a kaszátlan területek megfelelő meghagyása mellett. A sarjú enyhe, lehetőleg szarvasmarhával történő legeltetése, valamint – engedéllyel – a téli legeltetés természetvédelmi szempontból kedvezőbb hasznosítás lenne.

A gyepterületeken megjelenő nádas foltok gyepé alakítása javasolt.

A kezelési egységben található, elszántásokból eredő szántóterületeket javasolt visszagyepesíteni.

Vadgazdálkodás:

- Vadgazdálkodási szempontból a legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, valamint a tájidegen vadaknak a területről történő eltávolítása. Ez különösen a kezelési egységben található gyepes jelölő élőhelyek védelme érdekében fontos (a vaddisznó (*Sus scrofa*) a túrással sokszor károsítja ezeket).

A kezelési egységben magaslesek elhelyezhetők, szórót, sózót azonban nem javasolt elhelyezni. Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és meglévő zárt téri vadtartás nem megengedett. Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni kell.

- A kezelési egységben található vizes élőhelyek környezetében kizárólag acélsörét használata javasolt, valamint fokozottan védett faj megjelenése esetén a vízivad-vadászat időbeli és térbeli korlátozása javasolt.

Vízgazdálkodás:

- A vízhez kötődő jelölő élőhelyek vízellátottságának biztosítása szükséges, a területről a vízvezetés nem javasolt.

*Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok*a) Kötelezően betartandó előírások:

Natura 2000 kijelölés alatt álló gyepterületek esetében az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet, valamint a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartani.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	A kezelési egység gyepterületeire vonatkozó előírás javaslatok
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos-véleménye alapján történhet.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábón állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fajfajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni.
GY42	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha.
GY53	Villanypásztor használat esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 5-ha-nál.
GY64	Kaszáló sarjülegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY68	Legeltethető állatfaj: juh.
GY69	Legeltethető állatfaj: kecske.
GY70	Legeltethető állatfaj: lófélék (ló, szamár).
GY71	Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges. <i>Megjegyzés: Az első kaszálást lehetőleg május végén – június elején, legkésőbb június 15-ig végezzék (a jelölő faj nagy tűzlepke (Lycaena dispar) életsiklusa indokolja).</i>

GY76	Kaszálás augusztus 15. után lehetséges. <i>Megjegyzés: A második kaszálást lehetőleg augusztus 15. után végezzék (a jelölő faj nagy tűzlepke (Lycaena dispar) életciklusa indokolja).</i>
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepp állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY82	A gyepet évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni.
GY94	10-15% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY99	A kaszátlan területet évente más helyen kell kialakítani.
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

Kód	A kezelési egység elszántásból eredő szántóterületeire vonatkozó előírási javaslatok
SZ51	Szántó vizes élőhelyé alakítása spontán gyepesedéssel.
SZ52	Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel.
SZ53	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.
SZ54	Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ55	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.
SZ60	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ63	Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.

9. táblázat: A KE4 kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható előírási-javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az elszántással kialakult, jogszerűtlenül szántóként hasznosított területek esetében természetvédelmi szempontból a visszagyepesítés akár hatósági eszközökkel is javasolt.

- A visszagyepesítéshez javasolt módszer a szénaráhordás: a környéken, termésérés előtt pár nappal gyűjtött szénát a gyepesítendő területre rá kell hordani. A megérett és kipergő magvak csírázni tudnak, a területen maradó széna pedig árnyékoló hatása révén véd a gyomosodástól.

Az idegenhonos inváziós fajok (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), zöldjuhar (*Acer negundo*), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), aranyvessző-fajok (*Solidago ssp.*), süntök (*Echinocystis lobata*), betyárkóró (*Conyza canadensis*)) megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni.

Javasolt a vasút és a töltés közötti árkok megszüntetése, hogy a víz szabadon áramolhasson.

Kezelési javaslatok indoklása

Az előírások betartása ideális feltételeket teremt a jelölő élőhelyek (Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440), Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)) fennmaradása, illetve kiterjedésének megőrzése érdekében. A meghatározott kaszálási gyakoriság és időpont az élőhelyek fajgazdagságának és jelölő fajok (hangyaboglárka-fajok (*Maculinea ssp.*)) fennmaradását biztosítja, a legelő állategység pedig segíti a gyepp megfelelő állapotának megtartását,

mind az alul-, mind a túllegeltetést kizárja. Az ideális kezelés a kaszálás, utána a sarjú kíméletes legeltetése. Az inváziós fajok terjedése a jelölő élőhelyek degradálását, megsemmisülését okozhatná. A jelölő élőhelyek kiterjedése az intézkedések által nem csökken. A túltartott vadállomány taposásával, túrásával a jelölő élőhelyet károsíthatja, ezért szükséges a megfelelő szinten tartása. A vadat vonzó létesítmények lokálisan gyomosító hatásúak, ezért elhelyezésük nem javasolt.

5. *Kezelési egység kódja, neve:*

KE5: Fehérvárcsurgói kaszáló

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe a fehérvárcsurgói (igarpusztai) halastavaktól északnyugatra található terület egység gyepterületei tartoznak. Ezeket jelenleg főként kaszálással, kisebb részt legeltetéssel (Igapusztai állattartó telep közelében) hasznosítják.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett élőhelytípusok:

- ÁNÉR-kód: B1a – Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
- B5 – Nem zsombékoló magassárrétek
- B6 – Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak
- D2 – Kékperjés rétek
- D34 – Mocsárrétek
- E1 – Franciaperjés rétek
- OB – Jellegtelen üde gyep
- OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyep
- P2a – Üde és nedves cserjések
- P2b – Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
- T1 – Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
- Natura 2000 élőhelytípus:
 - Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410)
 - Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440)
 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)

Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok:

Az ideális kezelési mód az évi kétszeri kaszálás volna, de a területet szarvasmarhával is lehet legeltetni. A téli legeltetés nem javasolt. A terület egység északi részén, két kisebb foltban megtalálható lápréteket (az élőhelytérképen D2-vel jelölve) javasolt kézzel kaszálni, évente egyszer és a kaszálás során a láprét területének 20%-át kaszátlanul hagyni.

- A terület egységben belül található szántóterületek többsége igen kis kiterjedésű, feltehetően több is egykori gyepterületek elszántásából adódik, ezért itt az alapvető célkitűzés a visszagyepesítés.
- A gyepterületeken megjelenő nádas foltok eltávolítása javasolt.

Vadgazdálkodás:

- Vadgazdálkodási szempontból a legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése,

valamint a tájidegen vadaknak a területről történő eltávolítása. Ez különösen a kezelési egységben található gyepes jelölő élőhelyek védelme érdekében fontos (a vaddisznó (*Sus scrofa*) a túrással sokszor károsítja ezeket).

A kezelési egységben magaslesek elhelyezhetők, szórót, sózót azonban nem javasolt elhelyezni. Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és meglévő zárt téri vadtartás nem megengedett. Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni kell.

- A kezelési egységben található vizes élőhelyek környezetében kizárólag acélsörét használata javasolt, valamint fokozottan védett faj megjelenése esetén a vízivad-vadászat időbeli és térbeli korlátozása javasolt.

Vízgazdálkodás:

- A vízhez kötődő jelölő élőhelyek vízellátottságának biztosítása szükséges, a területről a vízelvezetés nem javasolt.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások:

Natura 2000 kijelölés alatt álló gyepterületek esetében az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet, valamint a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartani.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	A kezelési egységre vonatkozó előírás javaslatok
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos-véleménye alapján történhet.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni.
GY42	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 állategység/ha.

GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.
GY53	Villanypásztor használat esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 5-ha-nál.
GY64	Kaszáló sarjülegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY71	Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges. <i>Megjegyzés: Az első kaszálást lehetőleg május végén – június elején, legkésőbb június 15-ig végezzék (a jelölt faj vérfű-hangyaboglárka (Maculinea teleius) életciklusa indokolja).</i>
GY76	Kaszálás augusztus 15. után lehetséges. <i>Megjegyzés: A második kaszálást lehetőleg augusztus 15. után végezzék (a jelölt faj vérfű-hangyaboglárka (Maculinea teleius) életciklusa indokolja).</i>
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY82	A gypetet évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni.
GY94	10-15% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY99	A kaszátlan területet évente más helyen kell kialakítani.
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
VA03	A területen szóró, vadetető, szóó nem létesíthető.

Kód	A kezelési egység elszántásból eredő szántóterületeire vonatkozó előírás javaslatok
SZ51	Szántó vizes élőhelyé alakítása spontán gyepesedéssel.
SZ52	Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel.
SZ53	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.
SZ54	Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ55	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.
SZ60	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ63	Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.

10. táblázat: A KE5 kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az elszántással kialakult, jogszerűtlenül szántóként hasznosított területek esetében természetvédelmi szempontból a visszagyepesítés akár hatósági eszközökkel is javasolt.

- A visszagyepesítéshez javasolt módszer a szénaráhordás: a környéken, termésérés előtt pár nappal gyűjtött szénát a gyepesítendő területre rá kell hordani. A megérő és kipergő magvak csírázni tudnak, a területen maradó széna pedig árnyékoló hatása révén véd a gyomosodástól.

Az idegenhonos inváziós fajok (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), zöldjuhar (*Acer negundo*), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), aranyvessző-fajok (*Solidago ssp.*), süntök (*Echinocystis lobata*), betyárkóró (*Conyza canadensis*)) megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni.

Javasolt a vasút és a töltés közötti árkok megszüntetése, hogy a víz szabadon áramolhasson.

Kezelési javaslatok indoklása

Az előírások betartása ideális feltételeket teremt a jelölő élőhelyek (Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410), Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440), Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)) fennmaradása, illetve kiterjedésének megőrzése érdekében. A meghatározott kaszálási gyakoriság és időpont az élőhelyek fajgazdagságának és jelölő faj (nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)) fennmaradását biztosítja, a legelő állategység pedig segíti a gyepek megfelelő állapotának megtartását, mind az alul-, mind a túllegeltetést kizárja. Az ideális kezelés a kaszálás, utána a sarjú kíméletes legeltetése. Az inváziós fajok terjedése a jelölő élőhelyek degradálását, megsemmisülését okozhatná. A jelölő élőhelyek kiterjedése az intézkedések által nem csökken, az illegálisan szántóként művelt területek visszagyepesítésével akár növekedhet is. A túltartott vadállomány taposásával, túrásával a jelölő élőhelyet károsíthatja, ezért szükséges a megfelelő szinten tartása. A vadat vonzó létesítmények lokálisan gyomosító hatásúak, ezért elhelyezésük nem javasolt.

6. *Kezelési egység kódja, neve:*

KE6: Halastavak

Kezelési egység meghatározása:

A kJT-n viszonylag nagy területeket elfoglaló, Fehérvárcsurgó határában található halastavak tartoznak ide. Ezeket a tavakat rendszeresen használják halászatra és horgászatra is. Kis kiterjedésben gyepek és szántóterületek is előfordulnak a kezelési egységben.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett élőhelytípusok:

- ÁNÉR-kód: B1a – Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
- B5 – Nem zsombékoló magassárrétek
- B6 – Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak
- D6 – Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet
- D34 – Mocsárrétek
- OB – Jellegtelen üde gyepek
- OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
- OD – Lágyszárú özönfajok állományai
- OF – Magaskórós ruderalis gyomnövényzet
- OG – Taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet
- P2a – Üde és nedves cserjések
- T1 – Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
- U9 – Állóvizek
- Natura 2000 élőhelytípus:
 - Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430)
 - Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440)

Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok:

Halastavak esetében javasolt a nádas szegélyek biztosítása. A jelenleg már benádasodott tavat nem javasolt újra kimélyíteni, ha mégis volna erre szándék, akkor javasolt a mozaikos szerkezet kialakítása. Amennyiben fokozottan védett madárfaj (pl. haris (*Crex*

crex)) fészkelése, vagy gémtelep kialakulása észlelt a területen, annak megóvása szükséges.

A halastavak mentén található gyepterületeken alapvetően semmilyen beavatkozás nem javasolt a gyepterületként történő fenntartáson kívül, amit kaszálással javasolt biztosítani. A terület egységen belül található szántóterületek többsége igen kis kiterjedésű, feltehetően több is egykor gyepterületek elszántásából adódik, ezért itt az alapvető célkitűzés a visszagyepesítés.

Vadgazdálkodás:

- Vadgazdálkodási szempontból a legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, valamint a tájidegen vadaknak a területről történő eltávolítása. Ez különösen a kezelési egységben található gyepes jelölő élőhelyek védelme érdekében fontos (a vaddisznó (*Sus scrofa*) a túrással sokszor károsítja ezeket).

A kezelési egységben magaslesek elhelyezhetők, szórót, sózót azonban nem javasolt elhelyezni. Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és meglévő zárt téri vadtartás nem megengedett. Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni kell.

- A kezelési egységben található vizes élőhelyek környezetében kizárólag acélsörét használata javasolt, valamint fokozottan védett faj megjelenése esetén a vízivad vadászat időbeli és térbeli korlátozása javasolt.

Vízgazdálkodás:

- A vízhez kötődő jelölő élőhelyek vízellátottságának biztosítása szükséges, a területről a vízelvezetés nem javasolt.

Halgazdálkodás:

- Azokon a tavakon, amelyeket jelenleg is hasznosítanak horgászattal, a horgászat továbbra is engedélyezett, azonban a többi tavon csak a halászati tevékenység végzése javasolt.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások:

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet, valamint a gyepes részeken a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartani.

A vízfolyás mentén a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 83/2014. (III. 14.) Kormányrendelet az irányadó.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	A kezelési egység halastavaira vonatkozó előírás-javaslatok
V01	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.
V10	Halastavak medrének meszezése tilos.
V14	A vízi növényzet és a part menti növényzet irtása (vágás, nádégetés, cserjék kivágása) tilos.
V16	A halastavak medrének kotrásából származó iszap a parton nem deponálható, azt a területről el kell szállítani.
V19	Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos.

V27	Halastavak nyílt vízfelületein csérek, szerkők, sirályok megtelepedését segítő mesterséges fészkelő szigetek kialakítása és karbantartása szükséges.
V29	A halastóra a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által jóváhagyott „madárriasztási tervet” kell készíteni és alkalmazni.
V37	A halastavakat – az őszi lehalászású és az ivadéknevelő tavak kivételével – legkésőbb április 1-ig fel kell tölteni.
V38	Őszi lehalászású tavakon április 1. és július 15. között a vízszint ingadozása nem haladhatja meg a napi 5 cm-t.

Kód	A kezelési egység gyepterületeire vonatkozó előírás-javaslatok
GY35	A legeltetés tilos.
GY71	Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges. <i>Megjegyzés: A kaszálást lehetőleg május végén – június elején, legkésőbb június 15-ig végezzék (a jelölő faj nagy tűzlepke (Lycaena dispar) és vérfű-hangyaboglárka (Maculinea teleius) életciklusa indokolja).</i>
VA03	A területen szóró, vadetető, szóó nem létesíthető.

Kód	A kezelési egység elszántásból eredő szántóterületeire vonatkozó előírás javaslatok
SZ51	Szántó vizes élőhelyé alakítása spontán gyepesedéssel.
SZ52	Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel.
SZ53	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.
SZ54	Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ55	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.
SZ60	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ63	Tájidegen fűmagkeverékekkel történő vetés tilos.

11. táblázat: A KE6 kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az elszántással kialakult, jogszerűtlenül szántóként hasznosított területek esetében természetvédelmi szempontból a visszagyepesítés akár hatósági eszközökkel is javasolt.

- A visszagyepesítéshez javasolt módszer a szénaráhordás: a környéken, termésérés előtt pár nappal gyűjtött szénát a gyepesítendő területre rá kell hordani. A megérő és kipergő magvak csírázni tudnak, a területen maradó széna pedig árnyékoló hatása révén véd a gyomosodástól.

Az idegenhonos inváziós fajok (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), zöldjuhar (*Acer negundo*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), aranyvessző-fajok (*Solidago ssp*), süntök (*Echinocystis lobata*), betyárkóró (*Conyza canadensis*)) megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni.

A kezelési egységben a halastavakból és a vízfolyások területén az idegenhonos halfajok (ezüst kárász (*Carassius auratus gibelio*) és kínai razbóra (*Pseudorasbora parva*)) állományának csökkentése is szükséges, bár ennek kidolgozott módszertana jelenleg nincs.

Javasolt a vasút és a töltés közötti árkok megszüntetése, hogy a víz szabadon áramolhasson.

Kezelési javaslatok indoklása:

Az előírások betartása ideális feltételeket teremt a jelölő élőhelyek (Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440)) fennmaradása, illetve kiterjedésének megőrzése érdekében. A gyepek esetében a gyep állapot kaszálással történő fenntartásán kívül egyéb kezelés nem javasolt. Az inváziós fajok terjedése a jelölő élőhelyek degradálását, megsemmisülését okozhatná. A jelölő élőhelyek kiterjedése az intézkedések által nem csökken, az illegálisan szántóként művelt területek visszagyepesítésével akár növekedhet is. A túltartott vadállomány taposásával, túrásával a jelölő élőhelyet károsíthatja, ezért szükséges a megfelelő szinten tartása. A vadat vonzó létesítmények lokálisan gyomosító hatásúak, ezért elhelyezésük nem javasolt. Az extenzív halastavi használat a jelölő faj vöröshasú unka (*Bombina bombina*) populáció fennmaradását segíti elő.

7. *Kezelési egység kódja, neve:*

KE7: Székesfehérvári degradált területek

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe tartoznak azok a területek, amelyek a székesfehérvári közigazgatási területre, valamint Sárkereszties közigazgatási területének déli részére esnek, és többségükben degradált, gyomosodó, nádasodó, cserjésedő területeket, élőhelyfoltokat foglalnak magukba.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett élőhelytípusok:

- ÁNÉR-kód: D2 – Kékperjés rétek
 - OB – Jellegtelen üde gyepek
 - OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
 - OD – Lágyszárú özönfajok állományai
 - P2a – Üde és nedves cserjések
 - P2b – Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
 - P2c – Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű fajok uralta állományok
- Natura 2000 élőhelytípus: - Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410)

Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok:

Az inváziós és idegenhonos fajok eltávolítása után a területek évi kétszeri kaszálása, vagy legeltetése volna ideális.

Vadgazdálkodás:

- Vadgazdálkodási szempontból a legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, valamint a tájidegen vadaknak a területről történő eltávolítása. Ez különösen a kezelési egységben található gyepes jelölő élőhelyek védelme érdekében fontos (a vaddisznó (*Sus scrofa*) a túrással sokszor károsítja ezeket). A kezelési egységben magaslesek elhelyezhetők, szórót, szót azonban nem javasolt elhelyezni. Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és meglévő zárt téri vadtartás nem megengedett. Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni kell.

- A kezelési egységben található vizes élőhelyek környezetében kizárólag acélsörét használata javasolt, valamint fokozottan védett faj megjelenése esetén a vízivadászat időbeli és térbeli korlátozása javasolt.

Vízgazdálkodás:

- A vízhez kötődő jelölő élőhelyek vízellátottságának biztosítása szükséges, a területről a vízelvezetés nem javasolt.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások:

Az inváziós fajok eltávolítása után kialakuló, Natura 2000 kijelölés alatt álló gyepterületek esetében az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet, valamint a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartani.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	A kezelési egység gyepterületeire vonatkozó előírás javaslatok
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos-véleménye alapján történhet.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett.
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni.
GY42	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 állategység/ha.
GY53	Villanypásztor használat esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 5-ha-nál.
GY64	Kaszáló sarjűlegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.

GY68	Legeltethető állatfaj: juh.
GY69	Legeltethető állatfaj: kecske.
GY70	Legeltethető állatfaj: lófélék (ló, szamár).
GY71	Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges. <i>Megjegyzés: Az első kaszálást lehetőleg május végén – június elején, legkésőbb június 15-ig végezzék (a jelölő faj nagy tűzlepke (Lycaena dispar) életciklusa indokolja).</i>
GY76	Kaszálás augusztus 15. után lehetséges. <i>Megjegyzés: A második kaszálást lehetőleg augusztus 15. után végezzék (a jelölő faj nagy tűzlepke (Lycaena dispar) életciklusa indokolja).</i>
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepp állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY82	A gyepet évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni.
GY94	10-15% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY99	A kaszátlan területet évente más helyen kell kialakítani.
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

12. táblázat: A KE7 kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az idegenhonos inváziós fajok (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), zöldjuhar (*Acer negundo*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), aranyvessző-fajok (*Solidago ssp*), süntök (*Echinocystis lobata*), betyárkóró (*Conyza canadensis*)) eltávolítását szükséges elvégezni. Ezután javasolt a területek gyepként történő fenntartása legeltetéssel vagy kaszálással.

Javasolt a vasút és a töltés közötti árkok megszüntetése, hogy a víz szabadon áramolhasson.

Kezelési javaslatok indoklása:

Az előírások betartása ideális feltételeket teremt a jelölő élőhely (Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410)) fennmaradása, illetve kiterjedésének megőrzése érdekében. A meghatározott kaszálási gyakoriság és időpont az élőhelyek fajgazdagságának visszaállítását és a jelölő faj (nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)) fennmaradását biztosítja. Az élőhelyrekonstrukció után a meghatározott legelő állategység segíti a gyepp megfelelő állapotának megtartását, mind az alul-, mind a túllegeltetést kizárja. Az ideális kezelés a kaszálás, utána a sarjú kíméletes legeltetése. Az inváziós fajok terjedése a jelölő élőhely degradálását, megsemmisülését okozhatná. A jelölő élőhely kiterjedése az intézkedések által nem csökken, az élőhelyrekonstrukcióval növekedhet is. A túltartott vadállomány taposásával, túrásával a jelölő élőhelyet károsíthatja, ezért szükséges a megfelelő szinten tartása. A vadat vonzó létesítmények lokálisan gyomosító hatásúak, ezért elhelyezésük nem javasolt.

8. *Kezelési egység kódja, neve:*
KE8: Nádasok

Kezelési egység meghatározása:

Ide tartoznak a területen a fehérvárcsurgói (igarpusztai) halastavak mellett, valamint a székesfehérvári degradált területeken nagy kiterjedésben megtalálható nádasok és gyékényesek.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett élőhelytípusok:

- ÁNÉR-kód: B1a – Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
B5 – Nem zsombékoló magassásrétek
- Natura 2000 élőhelytípus: A kezelési egység nem érint jelölő élőhelyet.

Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok:

Ezeket a területeket nádaratással lehet kezelni, de a nád közt fészkelő madárfajok érdekében legalább 20% 5 évesnél idősebb nádfoltot (lehetőleg minimum 1 ha-os kiterjedésben) mindig javasolt meghagyni. Néhány foltban inváziós fajok is megjelennek, ezek eltávolítása szükséges.

- A nádasok melletti gyepterületeken náddepó kialakítása csak a természetvédelmi kezelővel egyeztetve javasolt.

Vadgazdálkodás:

- Vadgazdálkodási szempontból a legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, valamint a tájidegen vadaknak a területről történő eltávolítása. Ez különösen a kezelési egységben található gyepes jelölő élőhelyek védelme érdekében fontos (a vaddisznó (*Sus scrofa*) a túrással sokszor károsítja ezeket).

A kezelési egységben magaslesek elhelyezhetők, szórót, sózót azonban nem javasolt elhelyezni. Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és meglévő zárt téri vadtartás nem megengedett. Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni kell.

- A kezelési egységben található vizes élőhelyek környezetében kizárólag acélsörét használata javasolt, valamint fokozottan védett faj megjelenése esetén a vízivad- vadászat időbeli és térbeli korlátozása javasolt.

Vízgazdálkodás:

- A vízhez kötődő jelölő élőhelyek vízellátottságának biztosítása szükséges, a területről a vízelvezés nem javasolt.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások:

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendeleten kívül a kezelési egységre nem vonatkozik egyéb kötelezően betartandó előírás.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	A nádasok kezelési egységre vonatkozó előírás-javaslatok
V45	November 1. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talaviszonyok figyelembe vételével.
V50	A nádas minimum 20-30%-át nem szabad learatni.
V53	A hagyásfoltot 5 évig fenn kell tartani, az 5. évben aratása kötelező, és a kötelező hagyásfoltot eltérő

	helyen kell kialakítani. <i>Megjegyzés: Az 5. évben történő aratás jó természeti állapot, vagy gémtelep kialakulása esetén nem javasolt.</i>
V57	A betakarítás során a nád rizómájának megsértését kerülni kell.
VA03	A területen szóró, vadetető, szóó nem létesíthető.

13. táblázat: A KE8 kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az idegenhonos inváziós fajok (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), zöldjuhar (*Acer negundo*), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), aranyvessző-fajok (*Solidago ssp.*), süntök (*Echinocystis lobata*), betyárkóró (*Conyza canadensis*)) megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni.

Javasolt a vasút és a töltés közötti árkok megszüntetése, hogy a víz szabadon áramolhasson.

Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egységben megjelenő inváziós fajok terjedése a környező jelölő élőhelyek (Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőrös (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0)*) degradálását, megsemmisülését okozhatná. A kezelési javaslatok a jelölő faj vöröshasú unka (*Bombina bombina*) élőhelyének megmaradását biztosítják a nádasok fenntartásával. Az avas nád megőrzése a nádban fészkelő madárfajok számára kiemelkedő fontosságú. A túltartott vadállomány taposásával, túrásával a környező jelölő élőhelyeket károsíthatja, ezért szükséges a megfelelő szinten tartása. A vadat vonzó létesítmények lokálisan gyomosító hatásúak, ezért elhelyezésük nem javasolt.

9. *Kezelési egység neve, kódja:*

KE9: Erdők

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe tartoznak a területen viszonylag kis kiterjedésben, elszórtan megtalálható, őshonos, idegenhonossal elegyes és idegenhonos fafajú erdőfoltok, amelyek közül több is üzemtervezett. Az érintett erdőrészek:

- ligeterdők (a kJT-n viszonylag nagy számban, elszórtan megtalálható, mocsári és ártéri erdőfoltok): Fehérvárcsurgó 25/C nagy része, Fehérvárcsurgó 25/D nagy része, Moha 34/A, Mór 34/CE, Mór 34/F, Mór 34/TI1 egy kis része, Mór 221/C1 egy része, Mór 221/C3 egy része, Mór 221/L és Székesfehérvár 34/B egy kis része.
- egyéb, őshonos fafajú erdők (a ligeterdőkön kívül a területen található, őshonos fafajú erdők és erdősávok): Fehérvárcsurgó 25/B nagy része, Fehérvárcsurgó 26/A1 nagy része, Moha 12/C, Mór 34/D, Mór 34/TI1 egy kis része és Mór 34/VF1 egy része.
- idegenhonos fafajú erdők (a területen található azon erdőfoltok, amelyeket idegenhonos fafajok alkotnak): Fehérvárcsurgó 25/A egy része, Fehérvárcsurgó 25/B egy kis része, Fehérvárcsurgó 25/C egy kis része, Fehérvárcsurgó 26/A1 egy kis része, Mór 34/C, Mór 221/D, Mór 224/A és Székesfehérvár 34/B nagy része.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett élőhelytípusok:

- ÁNÉR-kód: J2 – Láp- és mocsárerdők
J4 – Fűz-nyár ártéri erdők

- RA – Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok
 RB – Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők
 RC – Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők
 S1 – Akác ültetvények
 S2 – Nemesnyárasok
 S3 – Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők
 S6 – Nem őshonos fafajok spontán állományai
 S7 – Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok
- Natura 2000 élőhelytípus: Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0)*

Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok:

A hosszútávú természetvédelmi célkitűzés a vízfolyásokat kísérő ligeterdők megőrzése és az idegenhonos fajok eltávolítása a Natura 2000 területről, ennek érdekében a jelenleg ilyen fajokból álló állományok fokozatos átalakítása őshonossá.

Erdőgazdálkodás:

- Továbbra sem javasolt a jelenleg nem üzemtervezett ligeterdő-foltokat az üzemtervezésbe bevonni.
- Üzemtervezett ligeterdők esetében véghasználat nem engedélyezhető. Vágáskor nélküli besorolás javasolt. Elsődleges feladat a folyamatos erdőborítás/árnyékolás biztosítása.
- A sikertelenül fásított állományok további fásítása nem javasolt.
- Idegenhonos állományok esetében fakitermelés csak augusztus 15. és március 15. között végezhető.
- Őshonos állományok esetében fakitermelés csak október 1. és február 28. között végezhető.

Vadgazdálkodás:

- Vadgazdálkodási szempontból a legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, valamint a tájidegen vadaknak a területről történő eltávolítása. Ez az őshonos állományok felújulása mellett a kezelési egység környezetében található gyepes jelölő élőhelyek védelme érdekében is fontos (a vaddisznó (*Sus scrofa*) a túrassal sokszor károsítja ezeket).

A kezelési egységben magaslesek elhelyezhetők, szórót, szózt azonban nem javasolt elhelyezni. Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és meglévő zárt téri vadtartás nem megengedett. Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni kell.

Vízgazdálkodás:

- Az élőhelyek ökológiai vízigényét biztosítani kell. Nem engedélyezhető a területre jutó csapadék mesterséges elvezetése, a vízellátást biztosító vízfolyás mederrendezése, ha az az élőhelyet károsíthatja.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások:

Natura 2000 kijelölés alatt álló erdők esetében a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, illetve az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény rendelkezik a kötelezően betartandó előírásokról.

Idegenhonos fafajú erdőterületek esetében az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 139/2009. (X. 22.) FVM rendelet alapján normatív,

területalapú, vissza nem térítendő támogatás igényelhető egyes fafajcserés szerkezet-átalakítási beavatkozások finanszírozására. A Natura 2000 területen található magántulajdonú erdőterületekre az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet érvényes. Irányadó a Fehérvári erdészeti tervezési körzet második erdőterve (érvényes: 2008. január 1. – 2017. december 31., törzskönyvi szám: 32/2008.), a Súri-Bakonyaljai erdőtervezési körzetre vonatkozó átmeneti üzemterv, valamint a Mezőföldi erdőtervezési körzet 2017-ig érvényes erdőterve.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Az erdőkre vonatkozó erdőgazdálkodási előírás-javaslatok
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.
E26	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolításai.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása. <i>Megjegyzés: ligeterdők és egyéb őshonos fafajú erdők esetében.</i>
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E47	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása.
E51	Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal.
E52	Őshonos fafajú faállomány táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal történő felújítása.
E53	Mesterséges felújítás nem alkalmazható.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
E58	Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználat és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása.
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználat során a táj- és termőhelyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok

	terjeszkedésének megakadályozása.
E70	<p>Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélykiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csóppenésmentes kijuttatással.
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. <i>Megjegyzés: Idegenhonos fajok állományokban.</i>
VA02	A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni.
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. <i>Megjegyzés: Őshonos fajok erdőterületeken.</i>

14. táblázat: A KE9 kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Amennyiben mutatkozik rá gazdálkodói szándék, az idegenhonos fajok erdő-állományok őshonossá történő átalakítása természetvédelmi szempontból támogatandó, elsősorban a jelölő élőhelyekkel érintkező erdőrészekben.

Az idegenhonos inváziós fajok (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), zöldjuhar (*Acer negundo*), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), aranyvessző-fajok (*Solidago ssp.*)) megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni.

Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési javaslatok a tájidegen, inváziós fajok területről történő kiszorításával biztosítják az őshonos Natura jelölő állományok (Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0)*) fennmaradását, regenerációját. Az elő- és végkezelések kíméletes végzése a Natura jelölő állományok természetessége szempontjából kiemelkedő fontosságú, Elsősorban a szomszédos, környező Natura 2000 jelölő élőhelyeket veszélyeztető idegenhonos állományok szerkezetátalakítása javasolt. A szerkezetátalakítás során javasolt a teljes talajelőkészítés és tuskózás mellőzése, a környező jelölő élőhelyeket (Kékperjés láprétek meszes, tőzezes vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410) és Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétei (6440), Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)) veszélyeztető gyomosodás elkerülése érdekében. Az intenzív használatok hosszabb távon a természeti állapot degradációjával járnának. A túltartott vadállomány taposásával,

túrásával a jelölő élőhelyet károsíthatja, ezért szükséges a megfelelő szinten tartása. A vadat vonzó létesítmények lokálisan gyomosító hatásúak, ezért elhelyezésük nem javasolt.

10. *Kezelési egység kódja, neve:*

KE10: Szántók

Kezelési egység meghatározása:

Ide tartoznak a területen elszórtan elhelyezkedő szántóterületek, parlagok és belvizes szántók), amelyek közül sok elszántás során került a Natura 2000 terület határain belülre.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett élőhelytípusok:

- ÁNÉR-kód: I1 – Nedves felszínek természetes pionír növényzete
T1 – Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
T2 – Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák
T10 – Fiatal parlag és ugar
- Natura 2000 élőhelytípus: A kezelési egység nem érint jelölő élőhelyet.

Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok:

A szántóterületeken mindenhol a visszagyepesítés a távlati célkitűzés, azonban ez sajnos nagyon nehezen megvalósítható. A belvizes szántóterületeken vizes élőhelyek kialakítása javasolt. Amennyiben nedves gyepek állnak helyre, azok későbbi legeltetése javasolt (szarvasmarhával vagy bivallyal).

Vadgazdálkodás:

- Vadgazdálkodási szempontból a legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, valamint a tájidegen vadaknak a területről történő eltávolítása. Ez az őshonos állományok felújulása mellett a kezelési egység környezetében található gyepek jelölő élőhelyek védelme érdekében is fontos (a vaddisznó (*Sus scrofa*) a túrással sokszor károsítja ezeket).
A kezelési egységben magaslesek elhelyezhetők, szórót, sózót a működési területével érintett nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés után javasolt elhelyezni. Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és meglévő zárt téri vadtartás nem megengedett. Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni kell.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások:

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet előírásai kötelezőek. A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység szántóföldi élőhelytípusaira nincsenek. Az esetleges élőhelyrekonstrukció keretében helyreállítható gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartani. A szántóterületeken egységesen alkalmazandók a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény rendelkezései.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	A szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
SZ01	Napnyugtától napkelteig gépi munkavégzés tilos.
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságát. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ09	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.
SZ11	Szalma, széna: szalma-, széna depóniát és bálát (különösen a felszíni vizektől mért 200 m távolságon belül és ártéren) a területről 30 napon belül le kell hordani.
SZ14	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ17	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
SZ20	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ25	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
SZ27	Vegyszer gyomirtás tilos, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést.
SZ37	Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.
SZ42	Szemes kukorica, napraforgó, kertészeti kultúra, rizs, dohány, szudánifű termesztése nem megengedett.
SZ43	Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény telepítése tilos.
SZ44	Fóliasátras és üvegházhasználat tilos.
SZ45	Öntözés tilos.
SZ46	Melioráció tilos.
SZ48	Drénezés tilos.
SZ49	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.
SZ51	Szántó vizes élőhelyé alakítása spontán gyepesedéssel.
SZ52	Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel.
SZ53	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.
SZ54	Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ55	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.
SZ60	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ63	Tájjidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.
SZ74	Őshonos fajokból álló fasorok, facsoportok, szoliter fák, cserjefoltok telepítése.
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét

kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. <i>Megjegyzés: az SZ74 kódú előírás-javaslat esetén alkalmazandó.</i>

15. táblázat: A KE10 kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Amennyiben mutatkozik rá gazdálkodói szándék, a szántóterületek visszagyepesítése természetvédelmi szempontból támogatandó, elsősorban a jelölő élőhelyekkel érintkező területeken.

Az elszántással kialakult, jogszerűtlenül szántóként hasznosított területek esetében természetvédelmi szempontból a visszagyepesítés akár hatósági eszközökkel is javasolt. A visszagyepesítés szigorú használati korlátozásokat javasolt betartatni.

- Visszagyepesítéskor javasolt a szénaráhordás módszerét alkalmazni: a környéken, termésérés előtt pár nappal gyűjtött szénát a gyepesítendő területre rá kell hordani. A megérő és kipergő magvak csírázni tudnak, a területen maradó széna pedig árnyékoló hatása révén véd a gyomosodástól.
- A mezővédő erdősávok telepítése általános természetvédelmi szempontból javasolt. A tájat változatosabbá teszi és egyben védi a szántóterületeket a széleróziótól.

Az idegenhonos inváziós fajok (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), zöldjuhar (*Acer negundo*), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), aranyvessző-fajok (*Solidago ssp.*), parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), japán keserűfű (*Reynoutria japonica*), süntök (*Echinocystis lobata*), betyárkóró (*Conyza canadensis*)) megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni.

Kezelési javaslatok indoklása

A különböző vegyszerhasználati korlátozás-javaslatok a környező jelölő élőhelyek (Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440) Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510) és Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőrös (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*)) védelmében fontosak, ugyanis a bemosódó műtrágyák, illetve vegyszerek károsítják a gyepeket, gyomosodás indul meg, illetve ezáltal könnyebben megtelepednek az inváziós növényfajok. Hosszú távon a kJT-n található szántóterületek visszagyepesítése az egykor ott feltehetően megtalálható jelölő élőhelyek újbóli megjelenését segíti elő. A túltartott vadállomány taposásával, túrásával a környező jelölő élőhelyeket károsíthatja, ezért szükséges a megfelelő szinten tartása. A vadat vonzó létesítmények lokálisan gyomosító hatásúak, ezért elhelyezésük a működési területével érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyen javasolt.

11. Kezelési egység kódja, neve:

KE11: Vízfolyások, csatornák mente

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe az állandó vízfelszínnel rendelkező természetes, vagy burkolt mederben folyó csatornák, valamint az azokat szegélyező parti gyepek, nádasok, magassásosok tartoznak.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett élőhelytípusok:

- ÁNÉR-kód: B1a – Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
- B2 – Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet
- B5 – Nem zsombékoló magassásrétek
- D6 – Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet
- D34 – Mocsárrétek
- OB – Jellegtelen üde gyepesek
- OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepesek
- OD – Lágyszárú özönfajok állományai
- P2a – Üde és nedves cserjések
- P2b – Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
- U8 – Folyóvizek
- Natura 2000 élőhelytípus: - Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430)
 - Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440)

Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok:

Javasolt a kotrások korlátozása. Évente csak az egyik oldalt javasolt kaszálni, augusztus 15. és október 31. között, és évente javasolt cserélni az oldalakat.

Vadgazdálkodás:

- Vadgazdálkodási szempontból a legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, valamint a tájidegen vadaknak a területről történő eltávolítása. Ez különösen a kezelési egységben található gyepes jelölő élőhelyek védelme érdekében fontos (a vaddisznó (*Sus scrofa*) a túrással sokszor károsítja ezeket).
A kezelési egységben magaslesek elhelyezhetők, szórót, szózt azonban nem javasolt elhelyezni. Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és meglévő zárt téri vadtartás nem megengedett. Mesterségesen kialakított dagonyák létrehozását kerülni kell.
A kezelési egységben található vizes élőhelyek környezetében kizárólag acélsörét használata javasolt, valamint fokozottan védett faj megjelenése esetén a vízivad- vadászat időbeli és térbeli korlátozása javasolt.

Vízgazdálkodás:

- A kJT-n található vízfolyásokon tározótó kialakítása nem javasolt. A kezelési egységgel szomszédos jelölő élőhelyeken a természeteshez hasonló vízjárás kialakítása érdekében megfelelő vízszabályozó műtárgyak elhelyezése javasolt.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások:

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendeleten kívül a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 83/2014. (III. 14.) Kormányrendelet, valamint a Natura 2000 gyepsterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet betartása kötelező.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	A kezelési egységre vonatkozó előírás-javaslatok
V55	Nádgazdálkodás a területen tilos.
V66	A legeltetés tilos.
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

16. táblázat: A KE11 kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az idegenhonos inváziós fajok (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), zöldjuhar (*Acer negundo*), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), aranyvessző-fajok (*Solidago ssp.*), parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), japán keserűfű (*Reynoutria japonica*)) megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni. A kezelési egységben az idegenhonos halfajok (ezüst kárász (*Carassius auratus gibelio*) és kínai razbóra (*Pseudorasbora parva*)) állományának csökkentése is szükséges, bár ennek kidolgozott módszertana jelenleg nincs.

A kezelési egységgel szomszédos jelölő élőhelyeken a természeteshez hasonló vízjárás kialakítása érdekében megfelelő vízszabályozó műtárgyak elhelyezése javasolt.

Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatok a tájidegen, inváziós fajok területről történő kiszorításával biztosítják az őshonos Natura jelölő állományok regenerációját. A kaszálási rend betartása a kezelési egységben, illetve annak közvetlen környezetében található jelölő élőhelyek (Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétei (6440), Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*)) és a hozzájuk kötődő fajok fennmaradását, valamint a vízfolyások természetközeli állapotát hosszú távon biztosítja. A túltartott vadállomány taposásával, túrásával a jelölő élőhelyeket károsíthatja, ezért szükséges a megfelelő szinten tartása. A vadat vonzó létesítmények lokálisan gyomosító hatásúak, ezért elhelyezésük nem javasolt.

12. *Kezelési egység kódja, neve:*

KE12: Pufferterület

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kategóriába azon területek tartoznak, amelyek a többi kezelési egységbe nem lettek besorolva, tehát az utak, telephelyek, állattartó telepek stb.

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett élőhelytípusok:

- ÁNÉR-kód: U3 – Falvak, falu jellegű külvárosok
U4 – Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók
U11 – Út- és vasúthálózat
- Natura 2000 élőhelytípus: A kezelési egység nem érint jelölő élőhelyet.

Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok:

A terület egységeken csak olyan funkciók és létesítmények elhelyezését javasoljuk, amelyek a szomszédos élőhelyek és az azokon található értékes fajok fennmaradását nem veszélyeztetik.

Vadgazdálkodási szempontból a legfontosabb elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, valamint a tájidegen vadaknak a területről történő eltávolítása. Ez különösen a kezelési egység környezetében található gyepes jelölő élőhelyek védelme érdekében fontos (az szántóterületeken táplálkozó, valamint onnan a környező gyepekre is táplálkozni járó vaddisznó (*Sus scrofa*) a túrással sokszor károsítja ezeket).

A területen magaslesek elhelyezhetők, szórót, sózót a kezelési egység területén a működési területével érintett nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés után javasolt elhelyezni. Vadföldeket nem javasolt kialakítani. Vad kibocsátás és meglévő zárt téri vadtartás nem megengedett.

Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások:

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendeleten kívül a kezelési egységre nem vonatkozik egyéb kötelezően betartandó előírás.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	A kezelési egységre vonatkozó előírás-javaslatok
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
E70	<p>Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással.
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

17. táblázat: A KE12 kezelési egységre vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az idegenhonos inváziós fajok (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), zöldjuhar (*Acer negundo*), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), gyalogakác (*Amorpha*

fruticosa), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), aranyvessző-fajok (*Solidago ssp.*), parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), japán keserűfű (*Reynoutria japonica*), süntök (*Echinocystis lobata*), betyárkóró (*Conyza canadensis*)) megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni.

Kezelési javaslatok indoklása

Az inváziós fafajok eltávolítása segít megőrizni a szomszédos Natura 2000 jelölő élőhelyeket (Síksági és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440), Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas köris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*)). A túltartott vadállomány taposásával, túrásával a környező jelölő élőhelyeket károsíthatja, ezért szükséges a megfelelő szinten tartása. A vadat vonzó létesítmények lokálisan gyomosító hatásúak, ezért elhelyezésük a működési területével érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyen javasolt.

A gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatokat a kezelési egységek és a gazdálkodási módok szerint csoportosítva az alábbi táblázat mutatja be.

	gyep	erdő	szántó	vizes élőhely	vadgazdálkodás
KE1: Pusztavám felé eső területegység	GY01, GY02, GY14, GY15, GY22, GY24, GY26, GY27, GY28, GY30, GY31, GY32, GY33, GY34, GY44, GY45, GY53, GY64, GY67, GY71, GY78, GY79, GY80, GY94, GY99, GY103, GY116		SZ01, SZ04, SZ07, SZ09, SZ11, SZ14, SZ17, SZ19, SZ20, SZ21, SZ24, SZ25, SZ27, SZ37, SZ42, SZ43, SZ44, SZ45, SZ46, SZ48, SZ49, SZ52, SZ53, SZ54, SZ55, SZ60, SZ63		VA03
KE2: Mór-Bodajki területegység	GY01, GY02, GY14, GY15, GY22, GY24, GY26, GY27, GY28, GY30, GY31, GY32, GY33, GY34, GY42, GY53, GY64, GY67, GY71, GY78, GY79, GY82, GY94, GY99, GY103, GY116		SZ51, SZ52, SZ53, SZ54, SZ55, SZ60, SZ63		VA03
KE3: Fehérvárcsurgói legelő	GY01, GY02, GY14, GY15, GY19, GY24, GY26, GY27, GY28, GY30, GY31, GY32,		SZ52, SZ53, SZ54, SZ55, SZ60, SZ63		VA03

	GY33, GY34, GY42, GY53, GY59, GY64, GY67, GY70, GY104, GY109, GY110, GY116				
KE4. Mocsárréti kaszálók	GY01, GY02, GY14, GY15, GY22, GY24, GY25, GY26, GY27, GY28, GY30, GY31, GY32, GY33, GY34, GY42, GY53, GY64, GY67, GY68, GY69, GY70, GY71, GY76, GY79, GY82, GY94, GY99, GY103, GY116		SZ51, SZ52, SZ53, SZ54, SZ55, SZ60, SZ63		VA03
KE5: Fehérvárcsurgói kaszáló	GY01, GY02, GY07, GY14, GY15, GY22, GY24, GY25, GY26, GY27, GY28, GY30, GY31, GY32, GY33, GY34, GY42, GY45, GY53, GY64, GY67, GY71, GY76, GY79, GY82, GY94, GY99, GY103, GY116		SZ51, SZ52, SZ53, SZ54, SZ55, SZ60, SZ63		VA03
KE6: Halastavak	GY35, GY71		SZ51, SZ52, SZ53, SZ54, SZ55, SZ60, SZ63	V01, V10, V14, V16, V19, V27, V29, V37, V38	VA03
KE7: Székesfehérvári degradált területek	GY01, GY02, GY14, GY15, GY22, GY24, GY25, GY26, GY27, GY28, GY30, GY31, GY32, GY33, GY34, GY42, GY53, GY64, GY67, GY68, GY69, GY70, GY71, GY76, GY79, GY82, GY94, GY99, GY103,	-	-	-	VA03

	GY116				
KE8. Nádasok				V45, V50, V53, V57	VA03
KE9: Erdők	E06, E07, E13, E17, E20, E26, E27, E28, E29, E30, E31, E33, E36, E40, E47, E51, E52, E53, E57, E58, E62, E64, E69, E70				VA01, VA02, VA03
KE10: Szántók			SZ01, SZ04, SZ07, SZ09, SZ11, SZ14, SZ17, SZ19, SZ20, SZ21, SZ24, SZ25, SZ27, SZ37, SZ42, SZ43, SZ44, SZ45, SZ46, SZ48, SZ49, SZ51, SZ52, SZ53, SZ54, SZ44, SZ60, SZ63, SZ74		VA01, VA02
KE11: Vízfolyások, csatornák				V55, V66	VA03
KE12: Pufferterület	E69, E70	-	-	-	VA01

18. táblázat: Kezelési egységek összefoglaló táblázata

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

- A kjTT-n található vízfolyásokon szükséges megfelelő vízvisszatartó műtárgyak elhelyezése. Ezzel kapcsolatos előírás-javaslatokat a KE1: Pusztavám felé eső terület egység, KE2: Mór-Bodajki terület egység és KE11: Vízfolyások, csatornák mente kezelési egységekhez rendelt listák tartalmazzák.
- Az egykor csatornaszerűen átalakított medrek újbóli meandereztetése kulcsfontosságú a terület vízellátottsága szempontjából. Ennek érdekében javasolt a vasút és a töltés közötti árkok megszüntetése, hogy a víz szabadon áramolhasson. Erre vonatkozó javaslatokat a KE4: Mocsárréti kaszálók, KE5: Fehérvárcsurgói kaszáló, KE6: Halastavak, KE7: Székesfehérvári degradált területek, KE8: Nádasok kezelési egységek előírás-javaslatai tartalmazzák.
- A kjTT-n található szántóterületek visszagyepesítése hosszútávú cél, azonban gazdálkodói szándék és hozzárendelt támogatás nélkül nem megvalósítható. A szántóterületek visszagyepesítése a jelölő gyepek élőhelyek arányát növelheti. Az elszántások folytán kialakult szántók gyeppé alakítása, az ingatlan-nyilvántartáshoz történő alkalmazkodás, valamint a rendszeresen belvizes szántók visszagyepesítése elsődleges feladat. Szántók visszagyepesítésére vonatkozó előírás-javaslatokat a KE1: Pusztavám felé eső terület egység, KE2: Mór-Bodajki terület egység, KE3: Fehérvárcsurgói legelő, KE4:

Mocsárréti kaszálók, KE5: Fehérvárcsurgói kaszáló, KE6: Halastavak és KE10: Szántók kezelési egységekhez rendelt listák tartalmazzák.

- Az idegenhonos erdőállományok, facsoportok őshonosra történő lecserélése a jelölő élőhelyek veszélyeztetését csökkenti. Erre vonatkozó javaslatokat a KE9: Erdők kezelési egység előírás-javaslatai tartalmazzák.
- A teljes kJT-n javasolt az inváziós fajok (fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), zöldjuhar (*Acer negundo*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*), aranyvessző-fajok (*Solidago ssp.*), japán keserűfű (*Reynoutria japonica*), süntök (*Echinocystis lobata*), betyárkóró (*Conyza canadensis*)) eltávolítása, a jelölő élőhelyek és fajok védelme érdekében. Érintett kezelési egységek: KE1: Puszta felé eső terület egység, KE2: Mór-Bodajki terület egység, KE3: Fehérvárcsurgói legelő, KE4: Mocsárréti kaszálók, KE5: Fehérvárcsurgói kaszáló, KE6: Halastavak, KE7: Székesfehérvári degradált területek, KE8: Nádasok, KE9: Erdők, KE10: Szántók, KE11: Vízfolyások, csatornák mente és KE12: Pufferterület.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló védett fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések élőhely kezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé. Ennél fogva a kezelési egységekre vonatkozó előírás-javaslatok révén az itt előforduló védett fajok fennmaradása biztosított.

A kaszálások során fontos a bűvósávok megtartása, a megfelelő sarjűmagasság (legalább 10 cm) meghagyása, valamint a vadriasztó lánc használata. A vérfüves gyepeken a kaszálás időpontjának meghatározása nagyon fontos.

Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

A fajt érintő legfontosabb veszélyeztető tényező a nedves élőhelyeken történő antropogén beavatkozás, amely a terület vízháztartási viszonyainak megváltozásával jár. Ilyenek: a lecsapolás, elárasztás. A gyepterületek beszántása, illetve az inváziós növények terjedése, elsősorban a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) inváziója ugyancsak komoly veszélyeztető tényező. Azonban a faj expanziós képessége (egy-egy nőstény olyan nagy területet jár be, hogy gyakorlatilag mindig talál olyan élőhelyet, mely megfelelő a túlélésre) segíti fennmaradását. További fontos veszélyeztető tényező a rossz időben végzett kaszálás és a túllegettetés is.

A vízháztartási viszonyok drasztikus megváltoztatása visszafordíthatatlan folyamatokat indíthat meg, kiszáradással olyan szukcessziós folyamatok erősödhetnek fel (pl. cserjésedés), mely a populációk eltűnéséhez vezethet. Összességében elmondható, hogy a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) egy mérsékelten higrofil (inkább mezofil) állat, amely oligofág és a limitáló tényezője valószínűleg a tápnövény rendelkezésre állása.

A nagy tűzlepke védelme érdekében szükséges a gyepterületek élőhelykímélő kezelése, különös tekintettel az üde és mérsékelten nedves gyepekre, sík- és hegyvidéki kaszálórétekre. A nagy tűzlepke élőhelyeit javasolt kaszálással, vagy extenzív legeltetéssel hasznosítani, az üde, nagyobb produktumú kaszálórétegen évi kétszeri, míg a soványabb, gyengébb minőségű gyepeken egyszeri kaszálással. A kétszer kaszált területeken az első kaszálást lehetőleg május 31-e előtt, de legkésőbb június 15-ig végezzék el, míg a második kaszálást augusztus második felére vagy szeptemberre időzítsék. A kaszálások során a nagy tűzlepke tápnövényeinek védelme és az imágók nektárforrásának biztosítása érdekében mindenképpen szükséges kaszálatlan sávok (ún. bűvósávok) vagy foltok meghagyása, amelyek az egyes kaszált parcellák területének minimum 5% de maximum 15%-át fedjék le. A kaszálatlan sávok szélessége a szegélyhatás csökkentése érdekében mindig haladja meg a két métert, kaszálatlan

feltok fennhagyása esetén pedig területenként legalább két feltot célszerű fennhagyni. A gyomosodás elkerülése érdekében a kaszálatlan sávokat-foltokat évente más területen kell kijelölni. A búvósávokat, kaszálatlan feltokat az évente egyszer kaszált gyepeken is meg kell hagyni, ugyanis a júniusban vagy júliusban történő kaszálás a nagy tűzlepkét korai fejlődési szakaszban (hernyó, báb) éri, amikor a populáció sokkal sérülékenyebb. Legeltetés esetén javasolt az extenzív gyepgazdálkodásra előírt hektáronkénti 0,3-0,5 számosállat, és a mozaikos, adagoló legeltetés, különös figyelemmel a túllegeltetés és taposáskár elkerülésére. A nagy tűzlepke rendszeresen tenyészik ökotonokban, beleértve a természetes és mesterséges vízfolyásokat, erdőszegélyeket illetve vonalas létesítményeket (utak, vasutak rézsűje, villanypászta stb.) követő gyepekben, magaskórós szegélytársulásokban is, ezért célszerű ezeket az élőhelyeket is (a lehetőségeknek megfelelően) kaszálással vagy legeltetéssel hasznosítani, a fenti javaslatok figyelembe vételével.

A nagy tűzlepke potenciális élőhelyeinek egy jelentős részét (ártéri legelők, felhagyott kaszálók) a behurcolt magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) inváziója veszélyezteti. A magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) állományait azonban a fent ismertetett kezelések erősen visszaszorítják, elősegítve a gyepek regenerálódását, ezért a nagy tűzlepke populációinak védelme érdekében ezeket a felhagyott gyepeket újra kezelés alá kell vonni.”

A nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) védelme érdekében javasolt élőhelykezelés, elsősorban a kaszálások időzítése figyelembe veszi a hasonló élőhelyeken, a kJT területén is előforduló, de nem jelölő, nedves gyepekben tenyésző vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) fejlődési sajátosságait is, ezért együttes előfordulásuk esetén a kezelési javaslatok betartása a hangyaboglárka-faj populációjának fennmaradását is segíti.

Vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)

A területhasználat megváltozása, intenzívebb művelés vagy felhagyás komoly veszélyeket rejt magában. Legfőképpen az élőhelyek vízháztartásának változatlansága döntő fontosságú a populációk megőrzése szempontjából. A gyepek kiszáradása a vegetáció botanikai összetételének megváltozásához vezethet, gyomosodás, becserjésedés ill. nádasodás léphet fel, amely a vérfű állományok csökkenését, végső soron eltűnését eredményezheti. A nem megfelelő időpontban és módszerekkel végzett művelés, kaszálás is komoly veszélyt jelenthet. A későn végzett első kaszálás (június közepe után), vagy a korán végzett tisztítókaszálás (szeptember vége előtt) komoly károkat tud okozni. Az intenzív módszerekkel, nagy tömegű gépekkel, különösen eső után nedves talajon végzett kaszálás vagy legeltetés (talajtömörödés, hangyafészkek sérülése, egyéb taposási károk) szintén rendkívül kedvezőtlen hatással lehet a fajra.

A lepkék megőrzése érdekében a helyes területhasználat a mozaikos kaszálás vagy az alacsony intenzitású legeltetés (szarvasmarha vagy ló). A minél mozaikosabb vegetáció a hangyagazdák szempontjából is a legkedvezőbb. A nagy tömegű, talajszerkezetet betömörítő gépek használata kerülendő, az extenzívebb kisgépes kézi módszerek az ideálisak. Mindenképpen fontos olyan gyepfeltokot megőrizni, ahol a vérfű kifejlődhet, a lepkék lerakhatják petéiket. A búvósávokat minél szélesebbre érdemes meghagyni, mivel a hosszú, de túl vékony (2-3m széles) búvósáv – bár területarány szempontjából megfelelőnek tűnhet – mikroklimatikusan mégsem tud búvóhelyet biztosítani, a sáv kiszárad, a növényzet szegély jelleggel megváltozik és a lepkék nem rakják le petéiket. A mélyebben fekvő, vízállásos vagy mocsaras részeket ritkán vagy egyáltalán nem kell kaszálni, az eutrofizáció megelőzése érdekében céljából. A kaszálások időzítése elsődleges jelentőségű. A legmegfelelőbb időpontok kiválasztása a több éves monitoring vizsgálatok eredményeinek függvényében lokálisan meghatározandó. A dunántúli nedvesebb területeken a homogén, július közepére már erőteljesen virágzásba fordult vérfűállományok az optimálisak, ahol a tápnövény nagy

mennyiségben jelen van. Alföldi élőhelyeken a kaszáláson kívül az extenzív szarvasmarha-legeltetés is kedvező megoldás lehet. Metapopulációs szempontból táji szinten az élőhely foltok elhelyezkedése ideális esetben a faj diszperziós képességeit meg nem haladó, 5km-es távolságon belüli mozaikos elhelyezkedésűek, köztük maximum 500 méterenkénti egyéb biotópok (szegélyek, egyéb gyepek) biztosítják az átjárást és menedéket.

Sötét hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*)

A faj myrmecofil hernyója az első hónapban még a virágzatban táplálkozik, de néhány vedlés után a talajra ereszkedve hangyagazdájával, legtöbbször valamelyik bütyköshangya-fajjal (*Myrmica spp.*) megtalálják egymást. Magyarországon fő gazdája a vörös bütyköshangya (*Myrmica rubra*). Ennek megfelelően a lepkefaj túlélése szempontjából kulcsfontosságú az adott hangyafaj élőhelyeinek fennmaradása. Mivel a vörös bütyköshangya az árnyékosabb, növényzettel sűrűbben benőtt, többszintes borítottaságú gyepeket részesíti előnyben, a gypszerkezet változása a lepkefaj eltűnését eredményezheti. A területhasználat megváltozása, intenzívebb művelés vagy felhagyás komoly veszélyeket rejt magában. Legfőképpen az élőhelyek vízháztartásának változatlanlansága döntő fontosságú a populációk megőrzése szempontjából. A gyepek kiszáradása a vegetáció botanikai összetételének megváltozásához vezethet, gyomosodás, becserjésedés ill. nádasodás léphet fel, amely a vérfű állományok csökkenését, végső soron eltűnését eredményezheti. A nem megfelelő időpontban és módszerekkel végzett művelés, kaszálás is komoly veszélyt jelenthet. A későn végzett első kaszálás (június közepe után), vagy a korán végzett tisztítókaszálás (szeptember vége előtt) komoly károkat tud okozni. Az intenzív módszerekkel, nagy tömegű gépekkel, különösen eső után nedves talajon végzett kaszálás vagy legeltetés (talajtömörödés, hangyafészkek sérülése, egyéb taposási károk) szintén rendkívül kedvezőtlen hatással lehet a fajra. Fontos megjegyezni, hogy mivel a lepke a szegélyekben is túlél ill. közlekedik, a szegélyek, árokpartok túlzott tisztítása-kaszálása negatívan érintheti.

A láprétek és ligeterdők megőrzése, a beerdősödés és cserjésedés megakadályozása céljából törekedni kell az élőhely mozaikosságának fenntartására, ragaszkodni kell a hagyományos művelési módhoz, a késő nyári, kora őszi kézi kaszáláshoz. A legmegfelelőbb időpontok kiválasztása a több éves monitoring vizsgálatok eredményeinek függvényében lokálisan meghatározandó. Legideálisabb esetben rotációs rendszerben, 3-10 éves forgóval alkalmazható a mozaikos kaszálás, de ügyelni kell arra, hogy mindig elegendő magas vérfűves terület és háborítatlan hangyaboly maradjon. Kifejezetten tiltani kell a vízfolyások „rendezését”, valamint az intenzív, évi két vagy több alkalommal történő kaszálást, és gépek alkalmazását. Ez utóbbi a hangyagazda bolyok védelme érdekében elengedhetetlen követelmény. Metapopulációs szempontból táji szinten az élőhely foltok elhelyezkedése ideális esetben a faj diszperziós képességeit meg nem haladó, 5km-es távolságon belüli mozaikos elhelyezkedésűek, köztük maximum 500 méterenkénti egyéb biotópok (szegélyek, egyéb gyepek) biztosítják az átjárást és menedéket.

Kis apollólepke (*Parnassius mnemosyne*)

A kis apollólepke lárva korban csak egyes keltike-fajokon (*Corydalis ssp.*) táplálkozik, tehát tápnövény specialista, de a legújabb ismeretek szerint a felnőttkori táplálkozás szempontjából is specialista. A faj védelmének szempontjából élőhelyeinek megőrzése elsődleges. A lepke számára az erdő-rét határokkal rendelkező területek számítanak megfelelő élőhelynek, amennyiben azokon a területeken keltike és különböző nektárnövények megtalálhatóak.

Ezek a területek részben negatív, emberi behatás alatt állnak (kirándulók), valamint jelentős hatással lehet a megnövekedett vadállomány (vaddisznó túsók), és további negatív hatás lehet a beerdősülés, szukcessziós folyamatok, vagy a mesterséges erdősítés.

Az erdei rétek a kis apollólepke (*Parnassius mnemosyne*) szempontjából is kezelésre szorulhatnak, a nyílt területek megfelelő fenntartása, esetleg új rétek kialakítására is szükség lehet, beerdősülés esetén az újulat irtására, megfelelően tervezett (csak a repülési időszak után) kaszálásra, legeltetésre, valamint a vadállomány erőteljesebb visszaszorítására lehet szükség.

A természetes erdők, erdei rétek megőrzése elsődleges a kis apollólepke (*Parnassius mnemosyne*) populációk megőrzésének érdekében, emellett a hosszú távú fennmaradás érdekében a nyílt területek optimális eloszlásának kialakítása is fontos, a nyílt területek közti távolságoknak lehetőleg kevesebbnek kell lennie, mint amit a lepke megtenni képes, ez a távolság átlagosan: 200-500 méter, de ritkán elérheti a 4 kilométert is.

Ahhoz, hogy fennmaradni képes metapopulációk alakuljanak ki, a kis apollólepke (*Parnassius mnemosyne*) számára megfelelő élőhelyeket folyosókkal kell összekötni.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A természetvédelmi szempontú rendszeres felmérések a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) sztenderd protokolljai alapján készülnek. A felmérések egyrészt a védett és veszélyeztetett fajok egyes populációinak változását követik nyomon, másrészt veszélyeztetett és vagy természetközeli társulások megfigyelésére irányulnak.

A Móri-árok területén rendszeresen felmérésre kerülnek az NBmR keretein belül az alább felsorolt védett és fokozottan védett növényfajok. A felméréseket minden esetben az NBmR „Védett edényes növényfajok monitorozása” (Bata et al., 2011) protokollban lefektetett módszerek alapján végzik a szakemberek. Az egyes fajok után felsoroljuk az NBmR szerinti mintavételi módszert és a Natura 2000 területen belül elhelyezkedő mintavételi helyeket (település, dűlő megjelöléssel.)

Faj	Felmért terület neve	Felmérés módszere
kisfészktű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	egyelőre nem került elő	„E (C2)”

19. táblázat: A Móri-árok területén az NBmR keretein belül rendszeresen felmért fajok és a felmérés módszerei

Egyéb, a Móri-árok területen végzett felmérésekből előkerült, a fenntartási terv szempontjából fontos, az Élőhelyvédelmi Irányelv II. függelékében felsorolt fajokat az alábbiakban röviden ismertetjük.

Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) a vizes élőhelyeken gyakorinak mondható. A jelenlét megállapítására elegendő az imágók regisztrálása. A területen előforduló populáció nagyságának megállapítása történhet sáv menti mintavétellel, illetve egyedi fogás-jelölés-visszafogásos vizsgálattal.

Vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*): a lepke a vizes élőhelyek vérfüves állományaiban gyakori. A jelenlét megállapítására elegendő az imágók regisztrálása. A területen előforduló populáció nagyságának megállapítása történhet sáv menti mintavétellel, illetve egyedi fogás-jelölés-visszafogásos vizsgálattal.

Sötét hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*) felmérése és monitorozása az előző fajéhoz hasonló, hasonló élőhelytípusban fordulnak elő. A területen előforduló populáció nagyságának megállapítása történhet sáv menti mintavétellel, illetve egyedi fogás-jelölés-visszafogásos vizsgálattal. Működési területünkön nagyon ritka faj.

Skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*): A terület erdősült részein várható a faj előkerülése, célzott kutatás akár egyedi fákból, facsoportokból is kimutathatja. Az imágók felmérésére legalkalmasabb a késő őszi, téli időszak, amikor az imágók a fák kérge alatt tanyáznak. Lárvját egész évben meg lehet találni a fák elváló kérge alatt.

Az Élőhelyvédelmi Irányelv II. függelékében felsorolt kételtűek közül a területen a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) előfordulása bizonyított. Az állományviszonyok pontosabb tisztázása, a faj területen belüli populációnagysága azonban csak célzott kutatással felderíthető. Javasoljuk az Élőhelyvédelmi Irányelv IV. függelékében felsorolt, a területen feltehetőleg előforduló, kételtű és hüllőfajokkal együtt ez előbbi két faj célzott kutatását és a feltárt fajok populációinak felmérését pl. zöld levelibéka (*Hyla arborea*), barna ásóbéka (*Pleobates fuscus*), zöld gyík (*Lacerta viridis*). A jelenlét megállapítására elegendő az egyes fajok regisztrálása, a fajok monitorozása transekt mentén történő számlálással, hang alapján történő állomány nagyság becsléssel történhet.

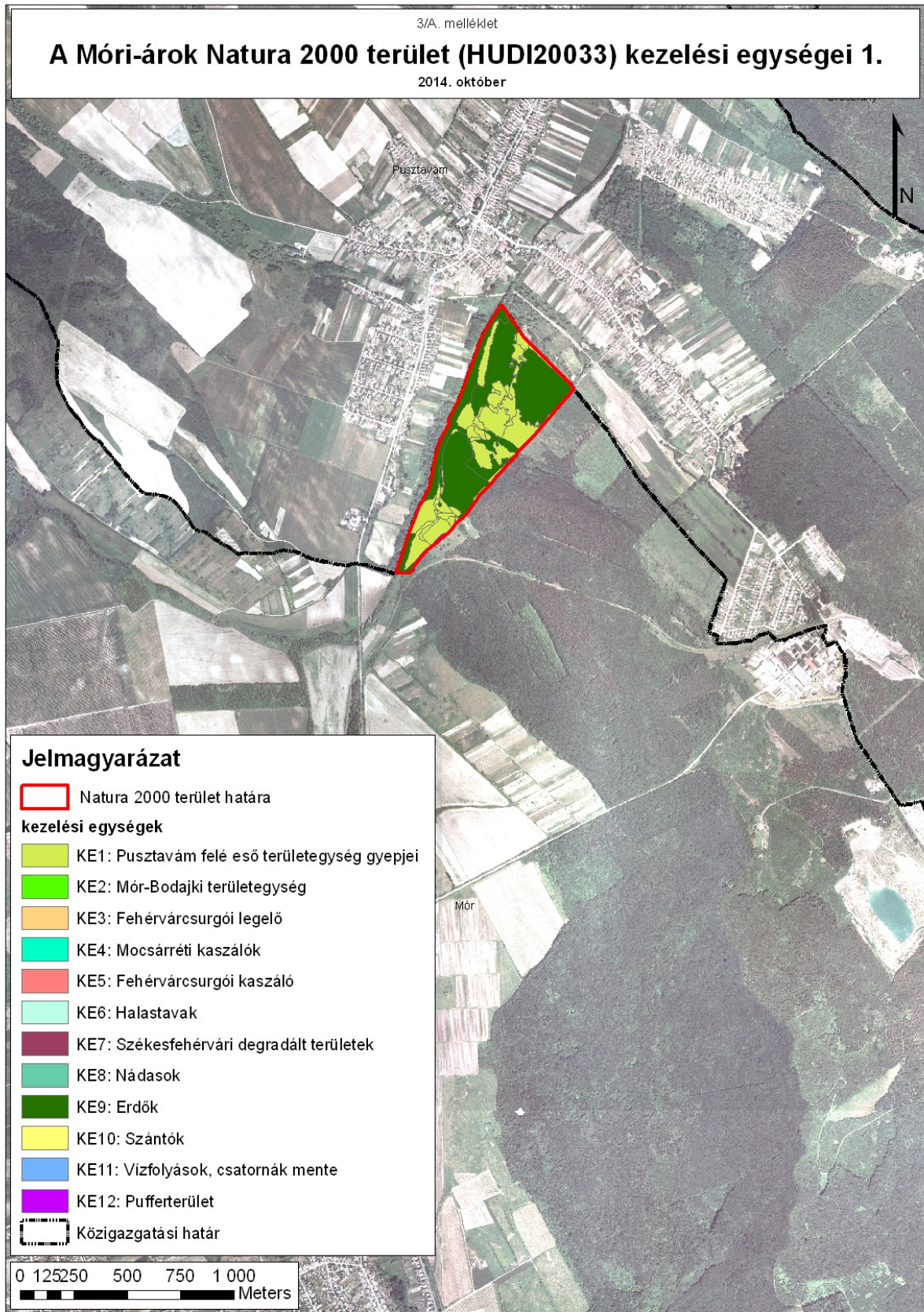
Az Élőhelyvédelmi Irányelv II. függelékében felsorolt halfajok közül az alábbiak fordulnak elő a területen: vágó csík (*Cobitis taenia*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), réti csík (*Misgurnus fossilis*). A halfauna felmérésére elektromos halászgéppel a partról, vagy csónakból, esetleg az alacsonyabb vízállású területeken a víztestben gázolva végezhető el.

A monitorozás és a hatékony állománykövetés érdekében javasoljuk a fajfelmérések rendszeres folytatását az Élőhelyvédelmi Irányelv mellékleteiben szereplő olyan fajokra, amelyek a területen előfordulnak.

Az elkészült élőhelytérkép 10-12-évente felülvizsgálatra szorul, amelynek készítése során különös figyelmet kell fordítani a fenntartási tervben foglalt kezelések élőhelytípusokra gyakorolt hatására. Ezen túl a területen található inváziós fajok terjedésének nyomon követése szintén javasolt. Az élőhelytérkép készítésének szempontjai, módszertana NBmR élőhelytérképezés protokollban kidolgozott elvek szerint kell, hogy készüljön (Takács, Molnár szerk. 2009), azzal a kiegészítéssel, hogy a Nemzeti Élőhelyosztályozási Rendszer szerint kategorizált vegetációs egységeket be kell sorolni az Élőhelyvédelmi Irányelv I. sz. mellékletében felsorolt élőhelytípusokba is.

3.2.5. Mellékletek

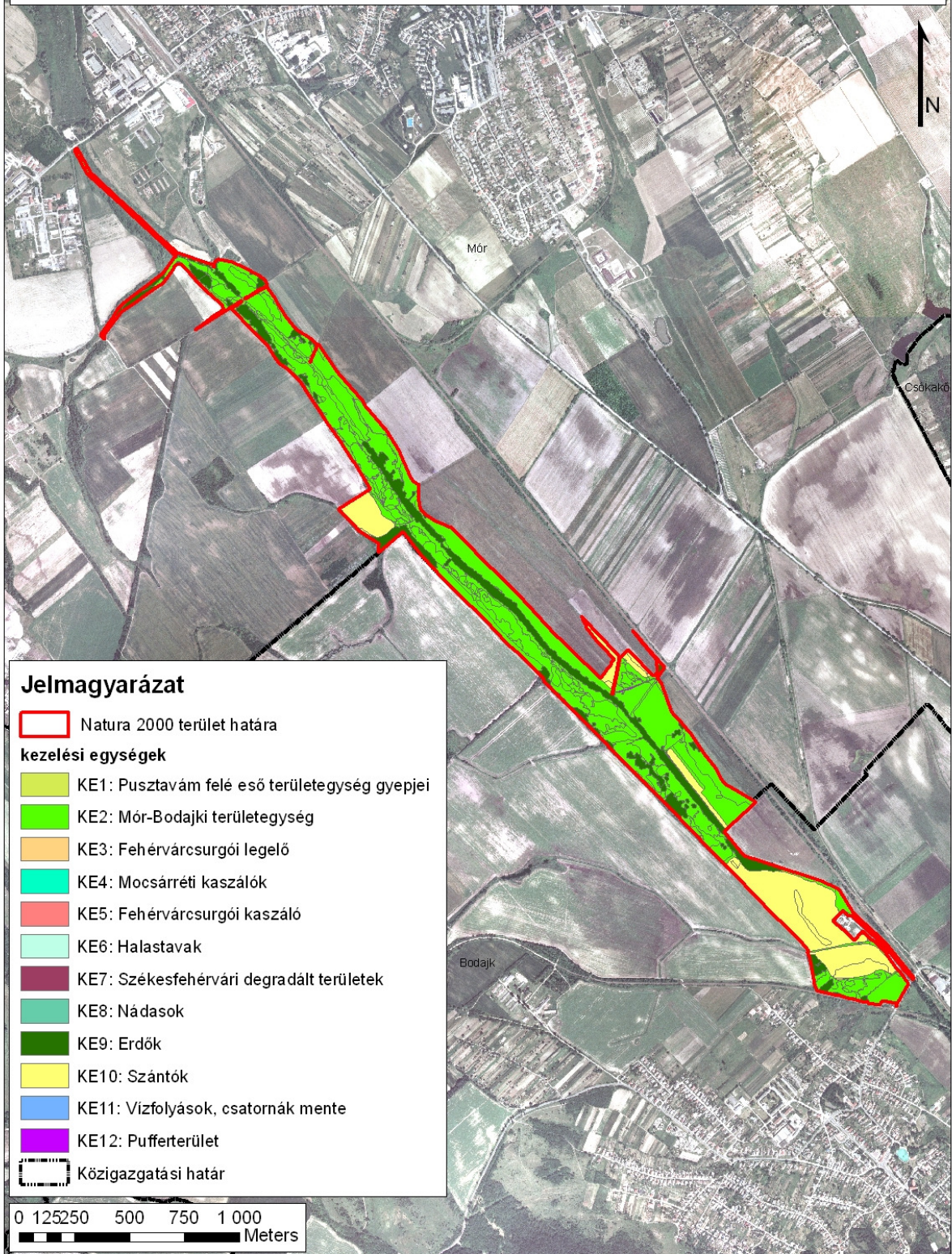
A terület kezelési egységeinek térképei:

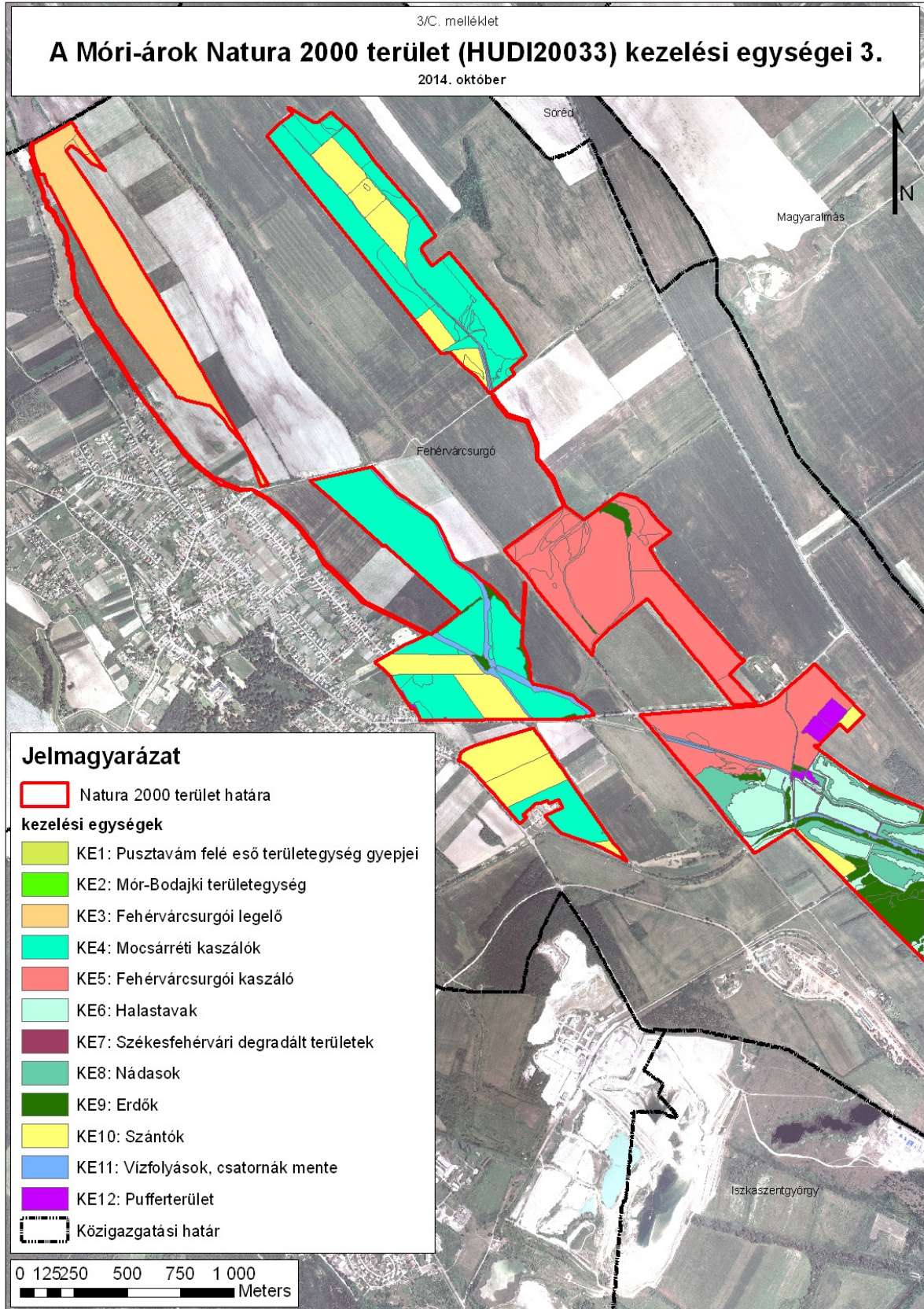

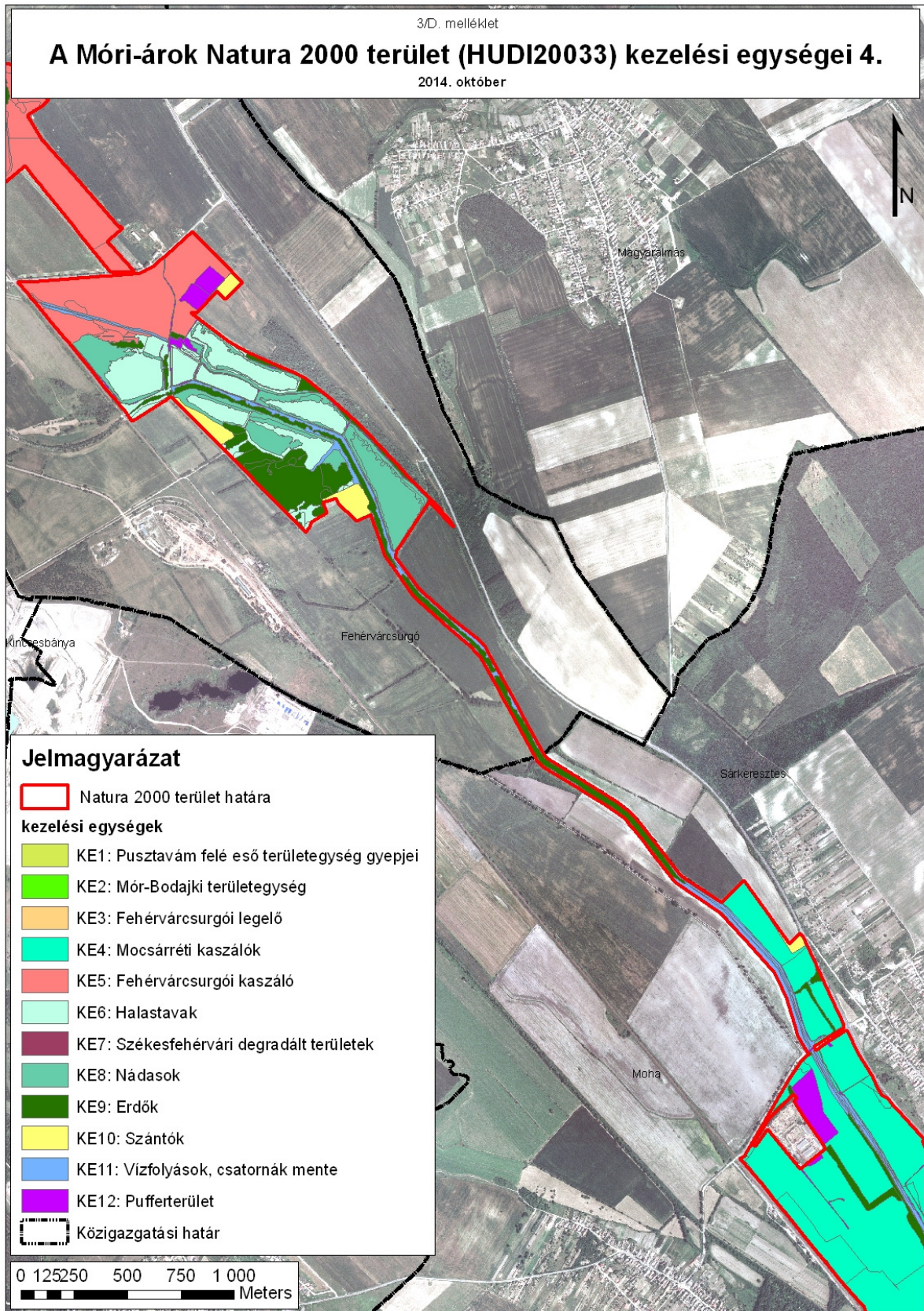
3/B. melléklet

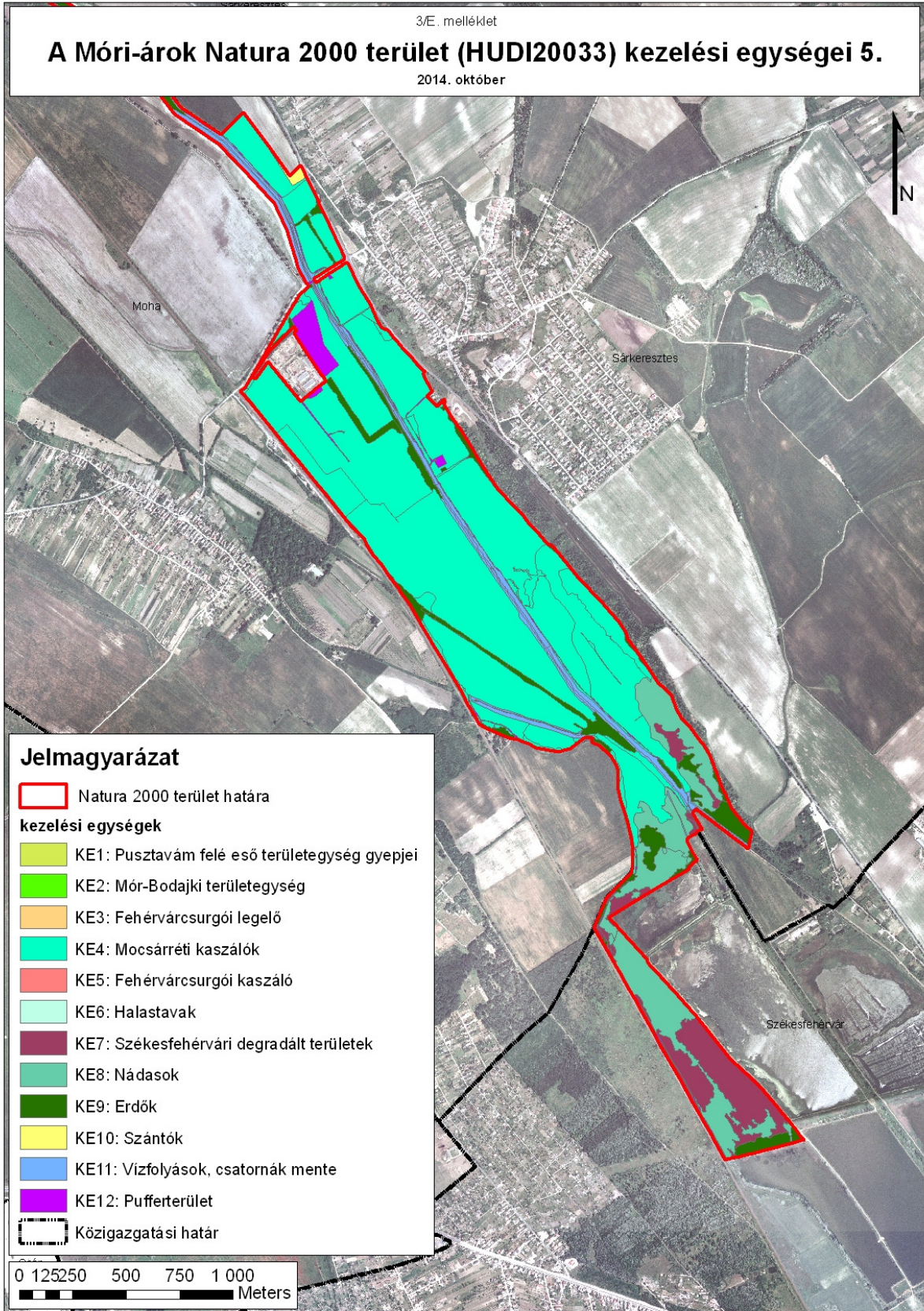
A Móri-árok Natura 2000 terület (HUDI20033) kezelési egységei 2.

2014. október

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Móri-árok (HUDI20033) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területekbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A fent hivatkozott Natura 2000 területen belül helyi jelentőségű védettséget élveznek a Mór közigazgatási területére eső területek (Móri-víz és környéke TT), amelyre a Móri-víz és környékének helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánításáról szóló 34/2009. (XII.17.) számú Ök. rendelet, valamint vonatkozó kezelési terv fogalmaz meg előírásokat. Ezen kívül ex lege védelem alatt álló lápok is találhatóak a területen. Ezekre egységesen a természet védelméről szóló a1996. évi LIII. törvény vonatkozik, amely egyben általános, egész Magyarország területén érvényes természetvédelmi előírásokat is tartalmaz.

A terület 96,91%-a az országos ökológiai hálózat övezet része, amelyről a Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény rendelkezik (ld. 1.6. fejezet).

A mezőgazdasági támogatások igénybeviteléhez az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevitelének részletes feltételeiről (MTÉT, AKG) szóló 61/2009 (V. 14) FVM rendelet nyújt segítséget.

A Natura 2000-es gyepterületek esetében a gazdálkodóknak a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartania. Az ehhez nyújtandó támogatás részleteiről, és az igénylés menetéről az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 128/2007. (X. 31.) FVM rendelet rendelkezik.

Az erdőkre vonatkozóan a területen a Sári-Bakonyaljai erdőtervezési körzetet illetően (Mór, Bodajk és Fehérvárcsurgó) átmeneti üzemterv van érvényben 2011 óta, a körzeti erdőtervet a 11/2010. FVM rendelet 2. számú melléklete szerint 2015-ben fogják elkészíteni. A Mezőföldi erdőtervezési körzetre vonatkozóan (Moha, Sárkeresztés és Székesfehérvár) 2007-től érvényes a jelenlegi terv, a körzeti erdőtervet a 11/2010. FVM rendelet 2. számú melléklete szerint 2017-ben fogják elkészíteni. Székesfehérvár területére a Fehérvári erdészeti tervezési körzet második erdőterve (érvényes: 2008. január 1. – 2017. december 31., törzskönyvi szám: 32/2008.) van érvényben. Általánosságban érvényes az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény. Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 139/2009. (X. 22.) FVM rendelet alapján normatív, területalapú, vissza nem térítendő támogatás igényelhető egyes fafajcserés szerkezet-átalakítási beavatkozások finanszírozására. A Natura 2000 területen található magántulajdonú erdőterületekre az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet érvényes.

A szántóterületeken egységesen alkalmazandók a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény rendelkezései.

A vadlétszám szabályozásáról a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004 (V. 4.) FVM rendelet rendelkezik.

A csatornák, vízfolyások mentén általánosan alkalmazandó a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 83/2014. (III. 14.) Kormányrendelet. A kjTT

érinti a Rákhegyi vízakna hidrogeológiai védőidomát, valamint a Mohai Ágnes Ásványvíz hidrogeológiai védőterületét is, ezért szükséges a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízilétesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Kormányrendeletben foglalt korlátozások figyelembevétele.

A kjTT Bodajktól délre fekvő része nitrátérzékeny terület. Nitrátérzékeny területeken a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről szóló 59/2008. (IV.29.) FVM rendeletben foglalt Helyes mezőgazdasági gyakorlat előírásainak betartása mind szántó-, mind gyepterületen kötelező.

A gyepterületek nagy része a hasznosított, azonban a tulajdonosok nagy száma akadályozza a megfogalmazott hasznosítási javaslatok végrehajtását. A vízfolyások a Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság vagyongazdálkodásában vannak, a kjTT területén található erdők mintegy 2/3-a állami tulajdon. Tulajdonosi szerkezet alapján több mint 72 %-ban magántulajdonban vannak a területek, a maradék önkormányzati (mintegy 8%), illetve állami (kb. 20%) tulajdonban van.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

Mezőgazdasági területekre igénybe vehető támogatások:

A tervezési területen a jelenlegi agrártámogatási rendszer alapját az egységes területalapú támogatás (SAPS) és a gyepterület illetve szántó területeken az Európai Vidékfejlesztési Alapból lehívható (EMVA) Natura 2000 támogatások adják. (az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 128/2007. (X. 31.) FVM rendelet)

Natura 2000 kifizetések a 269/2007 (X. 18.) Korm. rendelet által meghatározott feltételek betartása mellett kérhetők, ez kizárólag gyepterület hasznosítású területek esetében van hatályban. A gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatást a 128/2007. (X. 31) FVM rendelet szabályozza. Az ebben foglalt a feltételeknek a betartása nem csak a Natura 2000 területekre, hanem a SAPS (Single Area Payment Scheme) támogatásokra is vonatkozik. A Natura 2000 gyepterületek esetében viszont ezen, valamint a 269/2007. (X. 18.) és a 275/2004. (X. 8.) Korm. rendeletben megfogalmazott földhasználati szabályokat abban az esetben is be kell tartani, ha a földhasználó nem igényel a területén támogatást.

A SAPS, azaz az egységes területalapú támogatás hazánkban azokra a gyepterület és szántó területekre igényelhető, melyek a MePAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. A gazdálkodónak az összes bejelentett területét a helyes mezőgazdasági gyakorlatnak megfelelően kell művelnie és megfelelő környezeti állapotban kell tartania. Ezeknek a feltételeknek a teljesítését a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH), külön megállapodás alapján az illetékes szakhatóságok bevonásával térinformatikai módszerekkel, helyszíni bejárással ellenőrzi.

A MePAR adatlapok alapján a támogatható területek majdnem a teljes kjTT-t lefedik. A terület nem része egyik MTÉT (Magas Természeti Értékű Terület)-nek sem. A helyi gazdák az AKG (Agrár-Környezetgazdálkodási) célprogramok közül több célprogramba

is beléptek, az ezzel kapcsolatos támogatásokat veszik igénybe. A támogatást a legeltetésre veszik fel, pedig először kaszálni szoktak és csak utána legeltetik a sarjút. A Natura 2000 gyepterületek után járó támogatást a gazdák közül csak kevesen igénylik.

A kJT-t 82 MePAR-blokk érinti, ezek közül 63-ra vehető fel támogatás, összesen 595,06 ha területen.

Több gazdálkodó bevitte a területeit az AKG célprogramokba. Az érintett célprogramok:

- AA) – Integrált szántóföldi növénytermesztés célprogram
- BA) – Extenzív gyepterületek célprogram

Erdőkre (szektortól függetlenül) igénybe vehető támogatások:

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti potenciál helyreállítására nyújtandó támogatások igénybevételének részletes szabályairól szóló 32/2008. (III. 27.) FVM rendelet – A jogszabály alapján normatív, vissza nem térítendő támogatás igényelhető a természeti katasztrófa (pl. vízkár, szélkár, tűzkár) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, valamint a másodlagos erdőkárok megelőzésére:

- alaptámogatás: (a) erdőfelújítást megelőző terület-előkészítés, a károsodott faállomány letermelése, (b) első kivitelű erdősítés vagy pótlás, (3) tőre vágás vagy sarjaztatás
- kiegészítő támogatás: (a) bakhátak létesítése, (b) 10 fokot meghaladó lejtésű területen padka létesítése, (c) 15 fokot meghaladó lejtésű területen rőzsefonat vagy talajfogó gát létesítése

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 139/2009. (X. 22.) FVM rendelet – A jogszabály alapján normatív, területalapú, vissza nem térítendő támogatás igényelhető az alábbi fafajcserés szerkezet-átalakítási beavatkozások finanszírozására:

- erdőállomány alatti erdősítéssel történő szerkezetátalakítás
- tarvágást követő szerkezetátalakítás: (a) fafajcserével, (b) fafajcserével, tuskózással, gyökérfésüléssel, (3) fafajcserével, fainjektálással vagy tuskókenéssel
- állománykiegészítéssel történő szerkezetátalakítás

A Natura 2000 területen található magántulajdonú erdőterületekre az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet alapján támogatás igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről (MTÉT, AKG) szóló 61/2009 (V. 14) FVM rendelet, a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásainak, valamint az ehhez nyújtandó támogatás részleteiről, és az igénylés menetéről az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 128/2007. (X. 31.) FVM rendelet módosítása javasolt annak érdekében, hogy élőhelyspecifikus dotáció valósulhasson meg.

Cserjésedés visszaszorítására és az inváziós fajok eltávolítására jelenleg nincs kidolgozott támogatási rendszer, ezért javasoljuk ilyen típusú rendszer kiépítését. Olyan támogatási rendszert javaslunk, amely a cserjésedés, illetve a fertőzöttség mértékét alapul véve, javasolt technológiák (élőhelytől és fertőzöttségtől függően mechanikai, vagy kémiai módszer) alkalmazása mellett nyújtana a visszaszorításhoz támogatást.

Szántók visszagyepesítésére jelenleg nincs kidolgozott természetvédelmi célú támogatási rendszer, csak az MTÉT területeken, ennek általánossá tétele javasolt Natura 2000 területeken.

3.3.2. Pályázatok

A területen természetvédelmi célú pályázat nincs folyamatban.

3.3.3. Egyéb

Nem ismert egyéb lényeges információ.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Eszköz típusa	Célcsoport	Címzett	Időpont	Levelek, e-mailek, résztvevők száma
falugazdászok levélben történő megkeresése	falugazdászok	Móri Járási Hivatal, Székesfehérvári Járási Hivatal	2013.05.10.	2 db levél
terepbejárás	a területileg érintett nemzeti park igazgatóság	DINPI Vértesi-Mezőföldi Tájegysége	2013.04.17.; 2013.07.02.	2 fő 2fő
erdészeti igazgatóság levélben történő megkeresése	erdészeti igazgatóság	Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatósága	2013. 11.26.	1 db levél
tervegyeztetés	területileg érintett nemzeti park igazgatóság	DINPI Vértesi-Mezőföldi Tájegysége	2013.12.11.	2 fő
szakmai terepbejárás	gazdálkodók, érintett hatóságok, települési önkormányzatok	16 gazdálkodó és 37 szervezet	2014. 06.03.	17 fő
gazdafórum	gazdálkodók, települési önkormányzatok	3 szervezet, 16 gazdálkodó	2014.08.12.	9 fő
önkormányzati kifüggesztés	lakosság, gazdálkodók, tulajdonosok, települési önkormányzatok	Bodajk, Fehérvárcsurgó, Moha, Mór, Sárkeresztes, Székesfehérvár Önkormányzata	2014.08.01-08.15.	6 db önkormányzat
véleményezési kérelem	területileg érintett hatóságok	területileg érintett hatóságok, civil szervezetek	2014.08.14.	27 db e-mail és ugyanennyi levél
honlap	lakosság		2013.01.01 – 2014.08.31	-

20. táblázat: Felhasznált kommunikációs eszközök

A Móri-árok (HUDI20033) Natura 2000 terület fenntartási tervének elkészítése és az egyeztetési folyamat során az alábbi megkeresések történtek:

- 2013. május 10-én az illetékes járási hivatalok írásbeli megkeresése történt, amelyben a falugazdászok közreműködésében bízunk. A kérdéseket tartalmazó lista mellékletként megküldésre került a falugazdászok részére. A Móri-árok két járási hivatal alá is tartozik. Egyik helyről sem kaptunk választ.
- 2013. április 17-én és július 2-án két ízben megtörtént a terület bejárása, amelynek során a terület aktuális állapotának felmérése, és az általános problémák megtárgyalása történt meg.
- További tervegyeztetésre 2013. 12. 11-én, a DINPI Vértesi-Mezőföldi Tájegységének egy munkatársával került sor, ahol a veszélyeztető tényezők és kezelési javaslatok átbeszélése történt meg.
- 2014. június 3-án szakmai terepbejárás történt, amelynek során a területen gazdálkodókkal, valamint az érintett hatóságok képviselőivel történt egyeztetés.
- 2014. augusztus 12-én gazdafórum keretében ismételtén megtörtént a terv egyeztetése. Erre az eseményre kifejezetten a területen ténylegesen gazdálkodó érintetteket vártuk.
- A fenntartási terveket 2014. augusztus 1-jén megküldtük az érintett önkormányzatoknak kifüggesztésre.
- 2014. augusztus 14-én megküldtük e-mailen, majd postai úton is az érintett hatóságoknak a tervet, a véleményeket augusztus 25-ig vártuk vissza.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A Móri-árok (HUDI20033) Natura 2000 terület fenntartási terv egyeztetése során a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság által az alább felsorolt érdekeltek megkeresése történt meg:

1. terepbejárás:

címzett: DINPI Vértesi-Mezőföldi Tájegysége
részvevők száma: mindegyik alkalommal 2 fő
alátámasztó dokumentum: menetlevél

2. falugazdászok levélben történő megkeresése:

címzett:

- Fejér Megyei Kormányhivatal Móri Járási Hivatala
- Fejér Megyei Kormányhivatal Székesfehérvári Járási Hivatala

érintettek száma: 2 járási hivatal
alátámasztó dokumentum: kiküldött 2 db levél

3. erdészeti igazgatóság levélben történő megkeresése:

címzett: Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Erdészeti Igazgatóság
érintettek száma: 1 erdészeti igazgatóság
alátámasztó dokumentum: kiküldött 1 db levél

4. szakmai terepbejárás

címzett:

- Fejér Megyei Kormányhivatal Móri Járási Hivatala
- Fejér Megyei Kormányhivatal Székesfehérvári Járási Hivatala
- Fejér Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága
- Fejér Megyei Kormányhivatal Földhivatala

- Fejér Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága
- Fejér Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága
- Fejér Megyei Kormányhivatal Vadászati és Halászati Osztály
- Pest Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
- Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság
- Fejér Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
- Fejér Megyei Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal Állami Főépítészeti Iroda
- Fejér Megyei Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara
- Nemzeti Környezetügyi Intézet Közép-Dunántúli Kirendeltség
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet Fejér Megyei Területi Iroda
- Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság
- Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Szövetsége MAGOSZ Központ
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
- Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. Dél-Dunántúli Regionális Területi Iroda, Székesfehérvári Iroda
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Fejér Megyei Kirendeltség
- Közép-Dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
- Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Közép-Dunántúli Vízügyi Hatóság
- Országos Erdészeti Egyesület
- Bodajk Önkormányzata
- Fehérvárcsurgó Önkormányzata
- Moha Önkormányzata
- Mór Önkormányzata
- Sárkeresztes Önkormányzata
- Székesfehérvár Önkormányzata
- a térségben érintett vadásztársaságok
- a területen ténylegesen gazdálkodók

résztevők száma: 17 fő

alátámasztó dokumentum: jelenléti ív, emlékeztető (4. számú melléklet)

5. gazdafórum:

címzett: helyben érintett gazdálkodók, illetve mivel több esetben a közvetlen elérhetőségük nem volt meg, ezért a

- Magán Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Szövetsége MAGOSZ Központ
- Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara

segítségét kértük a gazdák kiértékelésében.

résztevők száma: 9 fő

alátámasztó dokumentum: jelenléti ív, emlékeztető (5. számú melléklet)

6. önkormányzati közélet

címzett:

- Bodajk Önkormányzata
- Fehérvárcsurgó Önkormányzata

- Moha Önkormányzata
- Mór Önkormányzata
- Sárkeresztes Önkormányzata
- Székesfehérvár Önkormányzata

érintettek száma: 6 hivatal

alátámasztó dokumentum: 6 db postai levél, valamint a kifüggesztést igazoló dokumentumok (6. sz. melléklet)

7. véleményezési kérelem

címzett:

- Fejér Megyei Kormányhivatal Móri Járási Hivatala
- Fejér Megyei Kormányhivatal Székesfehérvári Járási Hivatala
- Fejér Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága
- Fejér Megyei Kormányhivatal Földhivatala
- Fejér Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága
- Fejér Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága
- Fejér Megyei Kormányhivatal Vadászati és Halászati Osztály
- Pest Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
- Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság
- Fejér Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
- Fejér Megyei Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal Állami Főépítési Iroda
- Fejér Megyei Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara
- Nemzeti Környezetügyi Intézet Közép-Dunántúli Kirendeltség
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet Fejér Megyei Területi Iroda
- Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság
- Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Szövetsége MAGOSZ Központ
- Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. Dél-Dunántúli Regionális Területi Iroda, Székesfehérvári Iroda
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Fejér Megyei Kirendeltség
- Közép-Dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
- Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Közép-Dunántúli Vízügyi Hatóság
- Országos Erdészeti Egyesület
- Vértesi Erdő Zrt.
- Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSZ)
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
- Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége
- Veszprémi Bányakapitányság

beérkezett vélemények száma: 14 db levél (7. számú melléklet)

alátámasztó dokumentum: kiküldött postai levelek és e-mailek

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe – indoklás
Fejér Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal Állami Főépítész Iroda	2014. augusztus 21.	- Javasolja annak vizsgálatát, hogy az érintett település szerkezeti terve tartalmaz-e a Natura 2000 területen olyan területfelhasználást, amely ütközik a természetvédelmi célokkal. - Egyéb észrevételt, javaslatot nem tesz.	A terv II. A Natura 2000 fenntartási tervet megalapozó dokumentációja c. fejezete – amely a tervekészítés alatt nem kötelezően egyeztetendő rész – tartalmazza ezeket az információkat, a kezelési egységek meghatározásakor, illetve a kezelési egységekre vonatkozó előírás-javaslatok kidolgozásakor figyelembe vettük.
Fejér Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály	2014. augusztus 28.	A terület nyilvántartott műemléki értéket nem érint, észrevétel, javaslat nincs.	-
Fejér Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága	2014. augusztus 25.	- A nagyvadállomány létszámának kontrollját, indokolt esetben lokális csökkentését támogatja. - A vadgazdálkodási berendezések elhelyezésének, vadföldek kialakításának egyeztetését támogatja. - A szóró kialakításának tilalmát megfontolandónak tartja, tekintettel arra, hogy azok szakszerű működtetése a nagyvadállomány, azon belül a vaddisznó létszám csökkentésének egyik legeredményesebb lehetőségét adja. - Vizes élőhelyeken a vízivad vadászatának korlátozását elégségesnek tartja, a vadászati kéméleti területek automatikus kijelölését azonban a vaddisznó és az őz károkozásának megelőzése, valamint az idegenhonos fajok (nyestkutya, mosómedve) vadászatának fenntartása érdekében nem támogatja.	A tervbe részben beépült. - A jelölő élőhelyeket tartalmazó kezelési egységek területén nem javasolunk semmilyen, a vadakat a területre vonzó létesítmény elhelyezését, szerencsésebb alacsony természeti értékű területeken elhelyezni ezeket. - A tervben nem szerepel vadászati kéméleti területek automatikus kijelölése.
Fejér Megyei Kormányhivatal Móri Járási Hivatala	2014. augusztus 25.	- Felhívja a figyelmet, hogy a 81. sz. főút esetleges bővítése, négysávosítása nem szerepel a veszélyeztető tényezők között. - Több, a szemléletváltásra, ösztönzésre, és az egyéb jogszabályokban megfogalmazottak betartásának ellenőrzésére irányuló javaslatot fogalmaz meg.	A tervbe részben beépült. - A jövőben ható, potenciális veszélyeztető tényezők közé felvettük a D01.02. autópályák, autótutak, fő- és mellékutak kategóriát is. - A többi javaslat nem a fenntartási terv hatáskörébe tartozik.
Fejér Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága	2014. augusztus 22.	- A tervvel egyetért, de felhívja a figyelmet a 2007. évi CXXIX. törvény rendelkezéseire. - Felhívja a figyelmet, hogy a vérű-hangyaboglárkára és a sötét hangyaboglárkára vonatkozó fajvédelmi intézkedések között szereplő javaslattal, miszerint a talaj felső rétegének eltávolítása javasolt, nem ért egyet, amennyiben mégis feltétlenül szükséges, úgy csak a talajvédelmi hatóság engedélyével lehetséges.	A tervbe beépült.

		- Szintén talajvédelmi hatósági engedélyre szükséges a csatornakotrásból származó anyag termőföldön történő elhelyezéséhez.	
Fejér Megyei Kormányhivatal Székesfehérvári Járási Hivatal Járási Állat-egészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal	2014. augusztus 25.	A tervvel egyetért, nincs javaslat.	-
Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság	2014. augusztus 26.	Nincs észrevétel, javaslat	-
Közép-Dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	2014. augusztus 25.	A tervvel egyetért, nincs észrevétel, javaslat	-
Közép-Dunántúli Vízügyi Hatóság	2014. szeptember 2.	A tevékenység területe vízbázist nem érint. Egyéb javaslat, észrevétel megtétele nem szükséges.	-
Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság	2014. szeptember 5.	<ul style="list-style-type: none"> - A kjTT érinti az Igazgatóság kezelésében lévő Gaja-patakot, valamint az Igazgatóság vagyonkezelésében van a Malomárok. - A kjTT érinti a Rákhegyi vízakna hidrogeológiai védőidomát, valamint a Mohai Ágnes Ásványvíz hidrogeológiai védőterületét is, ezért kéri a 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendeletben foglalt korlátozások figyelembevételét. - A vízfolyások, csatornák kezelési egységre vonatkozó javaslatok között szerepel a kaszálás rendjének meghatározása is, amellyel kapcsolatban kéri kivételt tenni az ár- és belvízvédekezés, valamint az inváziós fajok megjelenésekor (korábbi kaszálást javasol). - Az Igazgatóság kezelésében lévő vízfolyások esetében a kotrásból származó anyag elszállítása véleménye szerint nem lehetséges, ezért kéri a kotrások korlátozásának feloldását. - Felhívja a figyelmet, hogy a vízvisszatartó műtárgyak elhelyezése, a csatornaszerű medrek javasolt meandereztetése, a vasút és a töltés közötti árkok megszüntetése jelentős anyagi forrásokat igényel, valamint tulajdonjogi és vízrendezési problémákat vethet fel. 	<p>A terve részben beépült.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A tervben nem szerepel a vízfolyások, csatornák kezelési egységre vonatkozó kaszálási rend meghatározása. - A kotrások anyagának elszállítása fizikailag lehetséges, amennyiben erre nem áll rendelkezésre a megfelelő anyagi forrás, pályázati úton javasolt megteremteni. - Az élőhelyrekonstrukció hosszú előkészítő folyamatot igényel, amely során a felmerülő problémákat is figyelembe kell venni.
Magyar Bányászati és Földtani Hivatal, Veszprémi Bányakapitányság	2014. augusztus 26.	- A kjTT a Bányakapitányság szakterületébe tartozó kérdései (bányatelek, gázvezeték, felszínmozgás érintettség) tekintetében nem érintett, javaslatot nem tesz, kifogást nem emel.	-
Nemzeti Környezetügyi Intézet Közép-Dunántúli Kirendeltsége	2014. augusztus 19.	A tervvel egyetért, nincs észrevétel, javaslat.	-
Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság	2014. augusztus 22.	Nincs észrevétel, javaslat	-

Soproni Hatósági Iroda			
Pest Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága	2014. augusztus 25.	<p>- Véleménye alapján a 2009. évi XXXVII. törvény hatálya alá tartozó területeken attól, valamint a végrehajtására kiadott 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelet előírásaitól, továbbá a körzeti erdőterv elkészítésének folyamatában megjelent, illetve megjelenő miniszteri rendeletektől eltérő módon történő szabályozás fenntartási szinten nem lehetséges. Előírások csak akkor tehetők, ha együttesen fennáll, hogy az érvényes szabályozókkal összhangban vannak, a terület kezelője önként vállalja és a felmerülő többletköltségeket a kezelőnek megtéríti.</p> <p>- A Natura 2000 területeken található idegenhonos fafajok állományai nem jelölő élőhelyek, az ott folyó gazdálkodás alapkövetelménye, hogy a jelölő élőhelyeket nem veszélyeztethetik.</p> <p>- Az erdőgazdálkodás célja a védelmi és közjóléti funkciók érvényesülése mellett a faanyagtermelés. Magántulajdonostól kompenzáció nélkül nem várható el a hozamról való önkéntes lemondás.</p> <p>- Az egyes, erdőkre vonatkozó kezelési egységeknél az E06, E07, E29, E30, E31, E47, E57, E62, E64 és E69 belőírás-javaslatok esetében jelezte, hogy erdészeti szempontból nem, vagy nem minden esetben tarthatók.</p>	<p>A tervbe beépült.</p> <p>- A terv több pontján szerepel, hogy az itt megfogalmazott előírások csupán javaslatok, nem kötelezően betartandó előírások. A tervben megfogalmazott, a VM által jóváhagyott javaslatok nincsenek ellentétben a fent hivatkozott jogszabályokkal. Az előírás-javaslatok előtt kiemelten hangsúlyozzuk, hogy csak a tulajdonos beleegyezésével, önkéntes alapon betartandók. A 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezetben, a gazdálkodáshoz köthető javaslatok között szerepel, hogy „Az egyes kezelési egységekhez kötődő élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok közül ... az idegenhonos erdőállományok őshonos fafajává történő szerkezetátalakítására vonatkozó javaslatok minden esetben kizárólag gazdálkodói szándékkal összhangban valósítandók meg.” A 3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében c. fejezetben ezentúl szerepel, hogy a Natura 2000 területen található magántulajdonú erdőterületekre az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet vonatkozik, tehát a hozamról való kompenzáció nélküli lemondás semmiképpen nem elvárás.</p> <p>- A fenntartási terv érvényességi ideje alatt új erdőtervek fognak készülni. A következő erdőtervezési ciklusban a fenntartási tervek a megalapozó dokumentáció részét fogják képezni, ezért fontosnak tartjuk jelezni a természetvédelmi szempontból javasolt változtatásokat.</p>
Vértesi Erdő Zrt.	2014. augusztus 25.	<p>- Támogatja az inváziós fajok visszaszorítását, az őshonos fafajok segítését.</p> <p>- A vegyszerezés korlátozásával, a</p>	<p>A terve részben beépült.</p> <p>- Jelölő élőhelyen a tűzpászta kialakítása az élőhelyet</p>

		<p>környezetbarát vegyszerek alkalmazásával, a kézi ápolások előtérbe helyezésével, az idegenhonos fajok megszerezésével egyetért, törekedni fog rá.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nem érti, hogy a védett gyepeken a tűzpászta kialakítása miért tiltott, valamint hogy a közelítő nyomok kialakítását miért kell szigorítani, mivel a fakitermelés jelenleg is vegetációs időn kívül folyik, a nyomok kialakítása pedig racionális alapokra épül. - A szózó, szóró kialakításának nemzeti parktól függése felveti az esetleges magasabb jogszabállyal való ütközés ellentmondását. - A gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok között megfogalmazott, beruházások visszaszorítására vonatkozó passzus véleménye szerint ellentmond a kormányzat és az erdőgazdaságok hosszú távú elképzeléseinek, miszerint a közjóléti funkciók és az ahhoz kötődő berendezések megépítése a társadalmi elvárásoknak megfelelően fejleszandő. - A szarvasmarhával történő legeltetés ellen nem emel kifogást, azonban nehezen kivitelezhetőnek tartja. - A túlszaporodott vadállománnyal kapcsolatban elmondja, hogy a vad kilövések mennyiségének számait a Zrt. tervezi és a vadászati hatóság hagyja jóvá, vagy változtatja meg, ezért csak részben van beleszólása az ezzel kapcsolatos tervekbe. A vadkár elhárító kerítések építése a Zrt. részéről sem cél, hanem kényszerpálya. - Nem világos számára, hogy a vadászati időnyben puhafa ligeterdőben miért nem lehet erdei rakodó. 	<p>megsemmisíti és utat nyit a gyomosodásnak, az inváziós fajok terjedésének.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A közelítő nyomok vegetációs időn kívül is felsértik a gyeptakarót, ami szintén gyomosodáshoz, az élőhely fajösszetételének átalakulásához, ezzel az élőhely degradálódásához vezet. - A szózó, szóró kialakítására vonatkozó előírás-javaslatot a Földművelésügyi Minisztérium által jóváhagyott listából választottuk. - A 3.1 fejezetben megfogalmazott célkitűzésekkel ellentétes beépítések nem javasoltak.
--	--	--	--

21. táblázat: Beérkezett vélemények és azok tervbe építése

A beérkezett véleményeket a 7. számú melléklet tartalmazza.